N°. 29. Donderdag 20 Juli 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Wie wil hier helpen?

Een dame, middelbare leeftijd, met twee kinderen, voor wier opvoeding zij heeft te zorgen, is in de gelegenheid om eene betrekking in Indië te aanvaarden, waarheen zij in de 3e klasse van den mailstoomer de reis zou willen doen. Deze dame is evenwel bij algeheel gemis aan vermogen, niet in staat de overtochtskosten te betalen.

Indien iemand genegen is haar deze gelden in voorschot te geven, dan zal zij binnen een jaar tijds dat voorschot retourneeren.

Donkere wolken boven „Boeatan".

De meesten van hen, die de algemeene vergadering van „Oost en West" j.l. Zaterdag hebben bijgewoond, zullen met mij wel tot de conclusie zijn gekomen, dat het belangrijkste punt, dien middag behandeld, *niet* op de agenda stond en dat deze aangelegenheid, daar ze eerst bij de rondvraag ter sprake kwam, niet voldoende tot haar recht is gekomen: ik bedoel de mogelijkheid, dat „Boeatan" zal opgeheven worden.

Het was mij, evenals de meeste leden, wel bekend, dat de financieele resultaten van „Boeatan" niet gunstig waren, maar het belangrijke ideëele nut van dit lichaam en onze groote moreele verplichtingen ten opzichte van de Indonesische kunst waren, naar mijn meening, voldoende waarborgen, dat „Boeatan" in geen geval ten onder zou gaan, al was een reorganisatie hoog noodig. Het toeval echter deed mij op weg naar de vergadering de voorzitster van den Raad van Beheer ontmoeten, die onder den indruk van de donkere wolken, die zich boven „Boeatan" samenpakten, mij mededeelde, dat het gevaar voor opheffing lang niet denkbeeldig was.

Was mijn verwondering hierover reeds groot, deze vermeerderde nog, toen uit de discussies op de vergadering bleek, dat de twee leden van den Raad van Beheer, die de opheffing het meest in de hand werkten, beide leden van het Hoofdbestuur van „Oost en West" waren.

Kan het erger? We behoeven toch de Hoofdbestuursleden van onze vereeniging niet duidelijk te maken, welke eereschuld ook ten opzichte van de Indonesische kunst op ons rust.

Zijn we het vergeten, hoe lang we ziende blind en hoorende doof zijn geweest voor die Oostersche kunstuitingen, die we, omdat we ze niet begrepen, voor minderwaardig verklaarden?

En nu in de laatste 25 jaren een kentering is gekomen — en dit niet in de laatste plaats door het werk van „Boeatan" — en we bezig zijn boete te doen voor onze vroegere onverschilligheid, nu komt daar het bericht, dat de vereeniging „Oost en West" kalm zal toelaten, dat „Boeatan" wordt opgeheven, ja, dat twee harer Hoofdbestuursleden die opheffing ijverig in de hand werken.

We zouden het niet gelooven, indien we het niet op de vergadering hadden gehoord. Gelukkig bleek bij het (door omstandigheden wat ontijdig gesloten) debat welke krachtige oppositie bij de leden tegen een dergelijk voornemen bestond en het welsprekende, sympathieke, waarschuwende betoog van een der damesleden maakte grooten indruk.

Het is ons bij de discussie echter ook gebleken, dat er aan een voortzetting van „Boeatan", op den ouden voet, groote bezwaren zijn verbonden; dat het feit, dat „Boeatan" een naamlooze vennootschap is, tot groote moeilijkheden kan aanleiding

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering, hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER te Solo (Java).

geven; de groote juridische kennis van onzen Voorzitter zal er aan te pas moeten komen, maar het is op de vergadering eveneens gebleken, dat er een wil is om „Boeatan" *niet* op te heffen en waar een wil is, daar is een weg. Waarheen die weg ons voeren zal is onzeker, maar nooit mag het eindpunt zijn de opheffing van „Boeatan".

C. H. L. BAELDE.

Amsterdam, 16 Juli 1922.

* * *

In aansluiting met het bovenstaande, laten wij hier eenige aanhalingen volgen uit de dagbladpers:

De *Nieuwe Rotterd. Crt.* schrijft in haar ochtendblad van 16 dezer:

„Wanneer men langs de bekende Indische toonkamer in de Heulstraat gaat, kan men den laatsten tijd tusschen de karakteristieke Indische kunstvoortbrengselen door, de hoofden van theedrinkende dames en heeren ontwaren. Zij vinden hier een rustig, ruim vertrek, waarin de blik aangenaam wordt aangedaan door de tegelijkertijd sierlijke en voorname kunstvoortbrengselen in het rond. Zijn de eigenlijke toonkamers van „Oost en West" naar den achterkant van het pand verplaatst, het kunstlievend oog vindt in dit vertrek niettemin ruimschoots zijn gading. Juist in dezen tijd van felle kleurcontrasten in het interieur — dat ongetwijfeld zeer schoon kan zijn, mits er uitstekend is geluisterd naar den toon der kleuren, doch hoe zelden komt dit voor — zijn de prachtige geweven Indische doeken een lust en een verkwikking.

Lijkt deze omwisseling van de vertrekken een winst voor de goede zaak: de bezoekers komen ongezocht onder de charme, welke uitgaat van de Indische kunstvoortbrengselen — de aanleiding tot deze reorganisatie, waarbij dan toch een ruime zaal, die toonkamer was, voor een veel kleiner vertrek moest worden prijsgegeven, is inderdaad voor de vrienden van de Indische kunstnijverheid een groot leed. „Oost en West", zonder oogmerken van winstbejag gedreven en uit ideëele beginselen opgebouwd en in stand gehouden, dreigt ons te gaan ontvallen. Natuurlijk zijn de oorlogsjaren, toen alle verkeer stop stond, ook voor dit bedrijf een tijdperk van crisis geweest. En na dien kwaden droom kon niet dadelijk een betere toestand intreden. Met het theevertrek aan de straat hoopt men eenig geldelijk profijt te kunnen behalen. Wil men echter deze inrichting, eenig in ons land, en waarvoor Den Haag bij uitstek geschikt is, behouden, dan zullen de vrienden van Indië, die vrienden der oude Indische beschaving zijn, de hoofden bij elkaar dienen te steken, om voor dit behoud te waken.

„De musea zijn er, om te getuigen van de oud-Indische kunstvoortbrengselen, doch „Oost en West" was tot dusver het aangewezen wisselkantoor, waar de schoone Indische kunst, die n o g gemaakt wordt, hoe spaarzaam ook, een vast onderkomen vond. Zou dit verdwijnen, het ware voor Indië doch ook voor het moederland een verlies!"

* * *

In *Het Vaderland* van 15 dezer lezen wij onder het hoofd:

„Een genoegelijk theeuurtje bij Boeatan".

Het propaganda-comité van Boeatan heeft blijkbaar lumineuze ideeën; gisteren organiseerden die dames een te[...] waarvoor o.a. verschillende binnen- en buitenlandsche journalisten waren uitgenoodigd. Te oordeelen naar de op[...] gewekte conversatie der dames en heeren viel dit plan [...] goede aarde, en hoe kon het ook anders, waar men er op uit was al onze vijf zintuigen te streelen. Allerliefste mei[...]jes in sarong en kabaja presenteerden de thee met delica[...]tessen, terwijl een 5-tal jongelui ons op krondjong-muziek vergastten.

Onderwijl stelde men ons in de gelegenheid in de achter[...]ste zalen het prachtige batikwerk en de diverse nutti[...] en bovendien mooie artikelen, die op Java gemaakt wor[...]den, te bewonderen.

Er is bij Boeatan een permanente tentoonstelling van decoratieve kunst uit onze Oost, die zeer zeker de moeite waard is ook buiten onze stad en buiten de grenzen van ons land bekend te worden. Behalve gebatikte lappen en teere weefsels, zagen wij er ook mooi geciseleerd koper, byoux, kostbare wapens en fraai aardewerk.

Het zaaltje, waar de thee geserveerd werd, is heel gezellig ingericht en wanneer de bediening altijd door de gracieuze vrouwtjes op haar kleppermuiltjes geschiedt, zal het wel niet lang meer duren of een drom van thee-dorstigen verdringt zich 's middags in de Heulstraat om zich bij Boeatan te mogen laven.

Wij kunnen met de hand op ons hart getuigen, dat „le thé et les sirops de Java avec des gâteaux indiens", die ons op de invitatiekaart beloofd werden, meer dan verrukkelijk zijn!

Tjendol en Sejassie behooren tot de godendranken, en kwee talem tot de Olympische spijzen. W a t het is en hoe het smaakt vertellen we natuurlijk niet — de Haagsche dames moeten maar zelf gaan proeven — bovendien over smaak valt niet te twisten; er is echter zooveel varieteit [...]

Feuilleton.

Eene reis naar Indië vóór 80 jaar.

DOOR M. L. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

Er is zeker geen beter middel om tevredenheid te leeren dan het vergelijken van eigen lot met dat van anderen. Gewoonlijk komt men dan tot het inzicht, dat, al moge er aan ons geluk, ons welzijn al eens wat haperen, er anderen zijn, die heel wat meer reden tot klagen hebben. Maar...... de zucht tot klagen is den mensch nu eenmaal aangeboren: men vraagt zich niet altijd af: *kan* het beter, of heb ik beter *verdiend*? maar men mort, is ontevreden.

Zeer duidelijk komt die mopperzucht op reis aan het licht; waar men nu eenmaal niet alles *kan* hebben als thuis, vallen kleine ontberingen sterk op. Een ieder die van, naar en in Indië scheepsreizen maakte, kent ze, die mopperaars. Al laten logies, verpleging, voeding nog zoo weinig te wenschen over, voldaan zijn ze nooit. Zij vervelen anderen met hun gezeur en doen vaak betwijfelen, of ze het thuis beter, althans even goed hebben. Voor zulke malcontenten is het nuttig eens te vernemen hoe het reizen over zee er vroeger uitzag. Wij kunnen daarvan veel leerzaams vertellen.

Toevallig kregen wij onlangs in handen een dagboek, geschreven door een officier van gezondheid, die in het najaar van 't jaar 1841, bij een detachement suppletietroepen ingedeeld, de reis naar Indië ondernam. Vergelijken wij daarmede zulk eene reis met eene in de laatste jaren, dan lijken deze wel kleine uitstapjes, vacantiereisjes!

Bedoeld dagboek, met zijne vergeelde bladen en zijne verbleekte letters, begint met eene lange tirade over des schrijvers afscheid, zijn verleden, zijn toekomstig leven, enz., enz. en is geschreven in dien hoogdravenden, deftigen stijl, die onze grootvaders in hunne geschriften bezigden, en die van het eenvoudigste kattebelletje een statig dokument maakte.

Onze verteller vertrekt den 20en October 1841 met een 60 man sterk troepje pas aangeworven, voor Indië bestemde militairen en hunne officieren-begeleiders uit Harderwijk. Met tromgeroffel en „welluidende hoornmuziek" marcheeren men naar de haven, uitgeleide gedaan door vrienden en kennissen en door een drom straatpubliek, dat zulk eene gebeurtenis als eene hoogst welkome en niet kostbare publieke vermakelijkheid beschouwt.

Aan de haven een laatst afscheid; onder handdrukken, omhelzingen, tranen, heilwenschen, muziek, hoera-geroep, stappen de vertrekkenden in kleine schuiten, die hen zullen overbrengen naar een wat verder uit den wal liggende tjalk. De zee is alles behalve rustig, zoodat onze reizigers, aan boord van de tjalk gekomen, reeds hebben kennis gemaakt met het Zuiderzeenat.

De schrijver schijnt zich al spoedig over zijn eersten katzen-jammer te hebben heengezet. Hij zette zich op zijn gemak neer, „stak zeer bedaard een lange Duitsche pijp aan" (een ietwat onhandig rookinstrument op zulk eene reis!) „en blies met de rookwolken alle neerdrukkende aandoeningen weg." De gelukkige, die dat vermocht! En blijkbaar van zeeziekte geen last gehad. Erg comfortabel was het logies op de tjalk blijkbaar niet; door kisten en koffers in twee afdeelingen gedeeld, was het grootste gedeelte van het ruim bestemd voor de onderofficieren en manschappen, en het kleinste voor de officieren; de bodem van het logies was bedekt met wat stroo, te veel om zich door te liggen, maar te weinig om er op in te slapen. Daarenboven was het er vrij koud ('t was in 't laatst van October) en donker. Maar gelukkig vond de schipper het goed, dat de officieren overdag in de kajuit huisden. Daar hadden ze het genoegen van het gezelschap van des gezagvoerders echtgenoote, een bleek ziekelijk persoontje, en van een kind, „een niet leelijk meisje van zes jaar." Dit damesgezelschap zoude wat romantiek aan de reis hebben verleend, indien het „niet leelijke meisje" niet eene wèl leelijke hebbelijkheid aan den dag had gelegd, want zij „ledigde voortdurend haar neusje in haren voorschoot en bevlijtigde zich daarna de sporen harer aardigheden door wrijven uit te wisschen." De schipper, „een Fries", was niet kwaad, maar een stevige eter en soms buitengewoon koppig en eigenzinnig". (Dat komt meer voor bij de Friezen [...]

dat vast iedereen spekje naar zijn bekje vindt (spek k o e k is er óók!)

E e n ding staat vast, de buitenlandsche journalisten zullen in hun land met geestdrift getuigen van Boeatan's gezellig intérieur, van de gastvrije ontvangst en vooràl van de snoezige meisjes in Javaansch costuum.

* * *

De *Nieuwe Courant* schrijft over dezelfde receptie:

„Een welverzorgde Indische thee bood het damescomité van Boeatan (Heulstraat 19) aan de buitenlandsche journalisten, die wellicht in grooter getalen hadden kunnen opkomen, maar van wie de aanwezigen toonden deze Indische sfeer en onze Indische kunstnijverheid bijzonder op prijs te stellen. Een zeer geslaagde etalage lokte reeds dadelijk om binnen de expositie te zien en in het magazijn achter lagen alle schatten van weef-, batik-, koper-, leer-, en houtsnijwerk ter bezichtiging, niet weinig de bewondering wekkend van de vreemdelingen, die beloofden terug te komen. Wij hopen voor Boeatan, die dezen steun best kan gebruiken, dat zij hun belofte zullen gestand doen en hebben ons hartelijk verheugd, dat het damescomité op zoo practische wijze de gelegenheid heeft aangegrepen om onze mooie Indische kunstnijverheid in den vreemde bekend te maken.

Krondjong-muziek vroolijkte de thee op, die met overvloed van Indische versnaperingen door jonge dames in Indisch costuum in de theesalon werd aangeboden, welke zooals bekend is ook in Indischen stijl is gehouden. De vreemde bezoekers bleken de gastvrijheid in dezen vorm zeer te waardeeren en hoe ongedwongen de stemming was, wordt geïllustreerd door het feit, dat een Fransch journalist het instrument overnam van een der jongelui en zelf daarop een *Sancta Lucia* en een *Carnaval de Venise* speelde".

* * *

Ten slotte enkele regels van den fijnbesnaarden J. J. M. uit het Zondagsblad van *Het Vaderland*, evenzeer van toepassing op de Indonesische weefsels:

Reeds lang hebben we ons daarop verheugd: wij zouden een bezoek brengen aan een handelaar in Oostersche tapijten, om iets uit te zoeken naar onzen zin.

„Vandaag zijn wij er geweest. Vele schatten spreidde de koopman voor ons uit, en de kemelsharen weefsels, vormden stapels om ons heen.

„Wat een gloeiende kleuren heeft de brandende verbeelding van het Oosten saam doen stroomen op het weefgetouw. Warmrood en diepblauw, ivoor-wit en krachtige okers, bruin en groen, in schakeering zonder naam, vlammen dooreen in een levend, grillig ornament.

„Daar zagen wij plotseling wat wij verlangden. En wij behoefden niets meer te zien. We hebben ons onmiddellijk verlustigd in de schoonheid van die gloeiende kleuren en gedempte partijen.

„Zijn wij zoo verkleefd aan de aarde? dacht ik plotseling, toen ik de verrukking van mijn hart gevoelde. Maar dit is niet de aarde. Dit is de schoonheid welke ons verzelschapt als een deel van ons geestelijk eigendom. Wij hebben hier iets van het onvergankelijke aangeraakt en ons toegeëigend.

„Hoe wij ons gevoelden? Er was iets in ons van den koopman die schoone paarlen zoekt, uit het Evangelie. Toen hij de allerschoonste gevonden had, wilde hij die bezitten ten koste van alles.

„Zoo laten wij ook de wereld op haar beloop voor de stille vreugde van de teedere schoonheid.

„*Door de Schoonheid raken wij regelrecht het heilig hart der wereld aan*".

Bezoekt „Boeatan", steunt haar streven naar Uw vermogen!

Het Cultuurstelsel.

Door H. H. RITTER.

I.

De bestudeering van de literatuur over het cultuurstelsel levert de verrassende uitkomst, dat het niet Multatuli *alleen* is geweest, die op de verderfelijke werking van het cultuurstelsel de aandacht gevestigd heeft.

Het is waar, Multatuli's boek: *Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelsmaatschappij*, sloeg geweldig in. Het deed „een rilling door het land gaan." Maar de voorstelling alsof, wat hij aanvoerde, in Nederland aan allen onbekend zou zijn geweest, is onhoudbaar.

Voor zoover ons bekend hebben vooral *Dr. W. Bosch, Baron van Hoevell, Mr. N. G. Pierson* en *G. H. van Soest* daarover hun licht laten schijnen.

---

zen, naar men zegt). Deze koppige eetzak en een 60-jarige „knecht" maakten de geheele equipage uit.

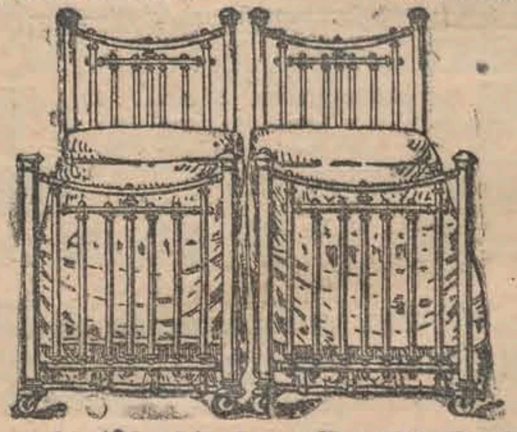
Van wegvaren was intusschen geen sprake; er blies een krachtige tegenwind en zoo bleef men ettelijke uren aan den ankertros heen en weer rollen.

Eindelijk draaide de wind om en vol blijdschap voelden onze reizigers eene voortgaande beweging in 't vaartuig. De vreugde duurde echter maar kort; na een paar uren varens brak er een vreeselijk weer los; het kleine scheepje slingerde en stampte zoo hevig, dat niemand op de been kon blijven. Met het geraas van den storm mengden zich de schriele angstkreten van mevrouw de kapiteinsche en de luide, lang niet malsche vloeken en verwenschingen, waaraan het soldatenvocabulair zoo rijk is. Hulpeloos door elkaar gesmeten, trachtten sommige militairen naar boven te krabbelen, maar in hun hoogst onzekeren gang trapten zij op de hoofden en andere lichaamsdeelen van hunne kameraden, die daarop natuurlijk in stevige taal reageerden. In één woord: 't was een heidensch spektakel. Maar op eens: een geweldige stoot, een hevig gekraak, en door een flink gat stroomde het nog al frissche zeewater naar binnen! De „knecht" scharrelde zoo snel zijne stramme leden en de hevige bewegingen van het scheepje hem vergunden, naar de pomp! De brave zeebonk pompte als een bezetene, maar zonder eenig resultaat, om de zeer geldige reden, dat de zuiger van de pomp niet in de buis paste! Tot overmaat van ramp bleek de schipper er geen flauw idee van te hebben waar zijn vaartuig zich bevond; ook dit was niet te verwonderen, daar het kompas defect bleek te wezen. Hij zag dan ook het licht van Urk voor dat van Marken aan; in zijne verwarring liet hij zijn schip maar drijven waarheen het verkoos. Van deze vrijheid maakte het ding echter misbruik; 20 uren nadat men van Harderwijk was weggevaren, kwam men...... voor Harderwijk! Dat het bij deze bevinding op den harden kop van onzen Fries kernachtige verwenschingen regende, laat zich hooren. Toch hield de man vol, dat geen beter zeeman dan hij ooit de Zuiderzee had bevaren. Wat hij echter natuurlijk niet ontkennen *kon*, was, dat men, ondanks zijne geweldige nautische ervarenheid aardig wat tijd verloren had. Maar in die dagen maakte men zich daarover zeker niet zoo druk als in onzen zenuwachtigen, koortsachtigen tijd. Gelukkig bedaarde het weer en zoo kwam men 's avonds voor Amsterdam aangesukkeld. Intusschen hadden onderweg de soldaten „den gelukkigen inval gehad een mand met punch en rum te ontdekken", die begrijpelijkerwijze niet ongemoeid werd gelaten, met het niet ongewone gevolg, dat de heeren beslist dronken werden. Het gezelschap werd ten slotte zóó rumoerig en recalcitrant, dat een der ergste lawaaimakers in de boeien werd gesloten, waarvoor de delinquent zich schadeloos stelde door het uitstooten van talrijke uitgezochte vloeken.

Met het oog op de tot nog toe ondervonden ongemakken is het niet te verwonderen, dat onze verteller „zoo blij als een engel" was te Amsterdam de ellendige schuit voor een tijdje te kunnen verlaten; aan zijn minder gelukkige collega's, die bij den troep moesten blijven, zond hij als troost „eene goede provisie biefstuk, cadetjes en krentenbroodjes." Na dien nacht bij een vriend te hebben gelogeerd, reisde hij den volgenden morgen per „stoomwagen" naar Haarlem om weer op de schuit te stappen, die inmiddels naar Spaarndam was gevaren. Maar alweer waren de weergoden den reizigers ongenadig en moest er op een gunstigen wind worden gewacht. Eenige afleiding werd gegeven door eene zeer tragische ontmoeting tusschen een der „kolonialen", die, na een zeer bewogen leven, vrouw en kinderen in den steek had gelaten, en zijne reeds bejaarde ouders. Onder een vloed van tranen bezwoeren de arme oudjes hun zoon zich voortaan te beteren, maar veel uitwerking zag men op den „booswicht" niet.

Intusschen amuseerden de andere soldaten zich van af de schuit met een „halfdronken kerel, tegelijk tuinman, boer en schepenmaker, die in een Zondagsch pakje en een vuurroode slaapmuts op zijn bol, rood hoofd", vanaf den wal de militairen uitschold voor „landopvreters", eene vriendelijkheid, die gul beantwoord werd met een geroep van „roode kool". De aldus betitelde werd hierover zóó nijdig, dat hij „z'n zich tot aan de ooren uitstrekkend mondje gebruikte tot kanon, welks vloeibare kogels echter de onzen niet konden bereiken."

(Wordt vervolgd.)

En wij hebben voornamelijk aan de laatste schrijvers het een en ander ontleend.

* * *

Het cultuurstelsel, d.w.z. de gedwongen arbeid der Javaansche bevolking op landen, waar goederen van Europeesch verbruik werden verbouwd, die ten voordeele van den Nederlandschen Staat werden verkocht, dateert van 1830.

Tot goed begrip van de zaak moeten wij echter teruggaan tot 1816.

In dat jaar toch werden onze koloniën door de Engelschen teruggegeven. En wij vonden daar een door Raffles, den Engelschen Gouverneur, ingevoerd regeerstelsel, dat diametraal verschilde van dat der oude V. O. I. C.

Raffles had eene regeling ontworpen, die eenvoudig hierin bestond de inboorlingen vrij te laten te teelen wat zij wilden en hun door gewone belastingen in de kosten van den Staat te doen bijdragen.

Daendels had reeds in die richting gewerkt. Het oude regime van de V. O. I. C., dat gedwongen leveringen van cultures noodig achtte, had hij gezuiverd en verbeterd.

De commissie van drie commissarissen-generaal, Elout, van der Capellen en Muntinghe, door Willem I in 1816 naar Java gezonden, aanvaardde in het algemeen de handhaving van de beginselen van Raffles.

Zij besloot de verplichte teelt van producten niet weder in te voeren, al maakte het — wat eene inconsequentie lijkt — eene uitzondering met de koffietuinen en met de verplichte boschcultuur. Maar over het algemeen toonde zij zich aanhanger van het stelsel van vrijen arbeid. De drie bezwaren daartegen: *onpractisch karakter*; *gevaarlijkheid*; en *uit een oogpunt van menschelijkheid niet beter dan elk ander*, werden door Muntinghe in een uitvoerig rapport weerlegd. Drie jaren lang bleef, zoo lang de commissarissen-generaal het bewind voerden, het gewijzigd stelsel van Raffles behouden. Daarna trad Baron van der Capellen als Gouverneur-Generaal op. Gedurende diens bestuur werd het stelsel der Cn.-Gl. — dat eigenlijk het stelsel van Elout was, niet eerlijk uitgevoerd. De particuliere industrie werd geweerd in plaats van aangemoedigd. De vrije concurrentie onder de kooplieden kunstmatig beperkt. En verder een aantal maatregelen, betreffende de koffiecultuur en de verhuringen in de Vorstenlanden, waardoor de indruk moest gewekt worden, dat het stelsel der Cn. generaal geheel ondoelmatig was. Dat bestuur duurde tot 1826. Toen werd de *Bus de Chisignies* als commissaris-generaal naar Indië gezonden. *Elout* toch begreep, dat de financieele achteruitgang van Indië, die het gevolg was van van der Capellen's bestuur, een gevolg was van het met opzet verminken van zijn stelsel. Van der Capellen toch was onzelfstandig. Als hij niet aan den leiband van een bekwaam man liep — dan vroeg hij, zegt van Soest — raad aan zijn boebiet.

Du Bus vond Java in een deplorablen toestand, wat het financiewezen betreft; en bovendien de Java-oorlog 1825—1830. De Regeering kwam jaarlijks ƒ 2.600.000 te kort. Hij nam dadelijk eenige maatregelen in de richting van het stelsel van Elout — maar daar hij meer gezonden was tot *onderzoek* dan tot herstel kon hij zeer weinig uitrichten. Maar hij bracht toch een *advies uit betreffende de koloniale politiek door Nederland ten opzichte van Java te volgen*. Dat in hoofdzaak bevatte: *toekenning van individueel grondbezit aan den inlander* en *uitgifte van woeste gronden aan particulieren*. Een ontwerp-besluit daaromtrent werd den Koning aangeboden.

Plotseling echter veranderde de richting van het bestuur.

* * *

De Koning brak geheel met elke liberale koloniale politiek. Hij wilde dat de kolonie terstond aan het moederland geld ging opbrengen. Daarbij moest een langzame verheffing der kolonie achterstaan. Reeds in 1817 had hij aan Raffles, die hem bezocht te Brussel, te kennen gegeven, dat het door Raffles op Java ingevoerde stelsel geen groote toekomst te wachten had.

Voor Willem I bestonden daarvoor bijzondere redenen. In de eerste plaats was de financieele toestand van Nederland zeer slecht. De overname van de door Napoleon getaxeerde schuld had tot 1829 geleid tot een tekort van ƒ 24.825.000. Dat moest leiden tot een staatsbankroet. De omstandigheden waren ongunstig, het bestuur der geldmiddelen liet te wenschen over en er was elk jaar op den gewonen dienst een tekort. Daarbij kwam, dat Willem I aan de in 1824 opgerichte Handelmaatschappij een vaste rente had gewaarborgd. In 5 jaren had hij daaraan reeds 3½ millioen betaald. Het was duidelijk, dat hij dat niet kon volhouden.

Daarom moest Indië, in plaats van geld te kosten, geld gaan opleveren.

II.

De man, die dat zou bewerkstelligen was Luitenant-Generaal van den Bosch. De overweging van de menigvuldige en belangrijke onderwerpen, die Oost-Indiën betreffende, welke gedurende het jongste verblijf van den Luitenant-Generaal van den Bosch alhier behandeld zijn — schreef 26 Mei 1829 de secretaris van Staat de Mey van Streefkerk uit Brussel aan den Minister *Elout* — heeft den Koning meer en meer bevestigd in de meening, dat het in de tegenwoordige omstandigheden voor allerwenschelijkst moet worden gehouden, *dat de O. I. bezittingen* zoo spoedig mogelijk in staat geraken van in de kosten van derzelver onderhoud te voorzien en 's Rijks schatkist dus ontheven worde van de aanzienlijke uitschotten, die zij thans jaarlijks te doen heeft tot betaling der renten en aflossingen van de kapitalen ten behoeve dier bezittingen opgenomen......

Elout was het daarmede niet eens en nam zijn ontslag als Minister van Koloniën.

Toen was het de beurt aan *van den Bosch*. Van Soest teekent hem met de meest hatelijke trekken. Wij zullen die niet overnemen, al moet ook ons de opmerking van het hart, dat de ontwerper van het cultuurstelsel, dat meer dan 70 jaren lang van Java eigenlijk een Staats slaven-kolonie maakte, ten onrechte daaraan een philantropischen glans gaf.

Generaal van den Bosch, die Gouverneur van de West was geweest, die veel over koloniale zaken had geschreven en een bewonderaar en aanhanger van het oude stelsel der V. O. I. C. was, scheen den Koning de man om dit plan uit te voeren.

Aanvankelijk geneigd de liberale koloniale staatkunde, gegrondvest op den vrijen arbeid van den Javaan, te steunen, verliet van den Bosch alle bespiegelingen van Elout, du Bus en anderen. Hij kwam met het volgend plan voor den dag:

„Om in uwe dagelijksche behoefte te voorzien „— sprak hij in zijn memorie van 1834 tot den in„lander — teelt gij thans op uwe velden, behalve „de koude gewassen, alleen rijst. Daarvan moet „gij echter een zeker deel — wij nemen aan gemid„deld *twee vijfden* — jaarlijks aan het Gouverne„ment opbrengen. Welnu, behoudt voortaan die „twee vijfden van uw oogst, voor u zelven, maar „sta mij daarentegen slechts *een vijfde* af, niet van „uw oogst, maar van *uw grond*. Ik zal u dan uit„noodigen om dat deel van uw grond, dat gij mij „hebt afgestaan, te beplanten met producten voor „Europeesch verbruik, niet meer tijd en moeite „kostende dan de rijstcultuur. Voor dien arbeid „zal ik u bovendien eenige belooning geven, en „wel zóóveel als het verkregen product bij taxatie „meer zal blijken waard te zijn, dan het bedrag „der vroeger door u verschuldigde landrenten."

„Ziet nu eens welke voordeelen ik u aanbied. „Vier vijfden van uw oogst, in plaats van drie vijf„den, zooals nu het geval is, blijven voortaan uw „eigendom; en daarenboven zult gij nog een in„komen genieten, waarvan gij thans verstoken zijt, „door hetgeen ik u geven zal voor de producten, „die gij op het mij afgestane deel van uw grond

„zult verbouwen. Verkiest gij echter deze overeen„komst niet te sluiten, dan kunt gij voortgaan met „op den ouden voet landrenten te betalen. Nooit „zult gij gedwongen worden mijn voorstel aan te „nemen tegen uw wil."

Pierson, die dit mededeelt, voegt er aan toe:

„Wat dunt u nu van zulk een aanbod. Was het „oprecht gemeend, dan moet men bijna gelooven, „dat het kultuurstelsel oorspronkelijk niet anders „is geweest dan een philantropische instelling. Een „philantropische kleur aan zijn stelsel te geven, „was dan ook werkelijk de bedoeling van Van den „Bosch."

Maar de uitkomst is anders geweest. Elout zag in, dat een dergelijke zoogenaamde vrije overeenkomst met de inlandsche bevolking nooit op iets kon uitloopen en Pierson twijfelt er aan of Van den Bosch zelf wel eenig vertrouwen had in zijn stelsel.

In 1829 sprekende over het beginsel der „geforceerde cultuur", schrijft Van den Bosch:

„Het genoemde beginsel zou zeker op een zach„tere wijze kunnen worden uitgedrukt. Men zou „b.v. kunnen zeggen, dat het Indisch bestuur in „betaling der landrente zal kunnen aannemen een „product van Europeesche consumptie of wel „grondstoffen voor nuttige fabrikaten geschikt. Ik „erken dat het dikwerf noodig kan zijn *bestaande* „*vooroordeelen niet te schokken* en in zoodanig „geval dergelijke omschrijvingen te gebruiken."

Zoo was dan — besluit Pierson terecht — niet de vrijheid de ware grondslag van het stelsel, maar dwang.

Laat ons thans zien, tot welke uitkomsten voor Java en voor Nederland die dwang heeft geleid.

(*Wordt vervolgd.*)

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De rede van den Landvoogd.

Aan de bespreking in het *Soer. Hbl.* van de rede van den Landvoogd ontleenen wij o.m.:

Zeer juist is het van den G.-G. gezien, dat hij de *volksontwikkeling* beschouwt als een belang, dat in de eerste plaats moet worden behartigd. De volksontwikkeling, de verhooging van de volkskracht, het zijn, ook naar ons oordeel, zaken van primair staatsbelang. Mits bij de maatregelen, ter behartiging van deze belangen genomen, ten volle wordt rekening gehouden met de sociologische en economische ontwikkeling der Inlandsche maatschappij. In dat opzicht en eveneens met betrekking tot de *bestuurshervorming* grijpe men niet te hoog; Regeering en Volksraad verliezen nimmer uit het oog, dat weliswaar de hoogst mogelijke trap van bloei en welvaart in een land, alleen kan worden verkregen door democratische instellingen, doch, dat de inrichtingen, onder welke een volk gelukkig zal leven, behooren overeen te stemmen met zijn aard, zijn grondbegrippen en zijn economische omstandigheden.

De *Loc.* vestigt in het bizonder de aandacht op de zgn. „*malaise-passages*", en teekent daarbij terecht aan, ook volgens de *Deli Crt.*:

Wij wijzen op de niet geheel onverwachte aankondiging, dat de 30 opcenten, welke in 1922 op de gouvernementsinkomstenbelasting geheven zullen worden (30 voor natuurlijke en 20 voor rechtspersonen), waarschijnlijk blijvend zullen zijn. Wie zou ook aan het permanente karakter getwijfeld hebben? Maar herinneren we ons niet een recente uitspraak van hooger hand, waarin gezegd werd, dat de directe belastingen in Indië thans niet meer zonder ernstige bezwaren hooger opgevoerd kunnen worden? Heeft dat inzicht plaats gemaakt voor de leer van het „corvéable et taillable à merci?" Welk een indruk zal deze nu als blijvend gesignaleerde *belastingverhooging* van bijna 1/3 in de eerste plaats maken op den gouvernementsdienaar, die weldra zijn *duurtetoeslag* voor goed geschrapt ziet en dan dus dubbel lijdt onder 's Lands misère. Dat de Landvoogd sprak van het ijverig en opgewekt vervullen van hun taak door de ambtenaren, zal hem wel geen voldoenden troost bieden voor minder inkomsten eener-, hooger fiscusuitgaven anderzijds.

Doch niet alleen drukken deze opcenten op de ambtenaren,

mede voor de particulieren- en zakenwereld brengen de opcenten grimmige nieuwe lasten, welke vooral in dezen tijd dubbel wegen. De percentages van 30 en 20 zijn dan ook zonder genade gekozen; bedraagt het begrootingstekort niet nagenoeg *f* 200 millioen? Maar ze werden vastgesteld in het vorige jaar, toen de malaise nog uit de eerste windselen kroop en er geen sprake van salarisvermindering was. Zou er niet gehoopt zijn in vele kringen, dat ondanks Volksraadsbesluit en afkondigingsordonnantie, de *opcenten* weer afgelast zouden worden? De Landvoogd heeft deze verwachting geheel te niet gedaan.

Na enkele opmerkingen te hebben gemaakt, concludeert het *Bat. Nwbl.*:

Afgescheiden van het voorgaande, afgescheiden ook van haar lengte, is er overigens veel in de rede van den Landvoogd, dat bekoort; veel, dat in Indië met volle instemming zal worden vernomen.

In de eerste plaats wel, dat uit die rede eveneens een krachtig neen opklinkt in antwoord op de vraag: „*are we downhearted?*" Inderdaad hebben wij, alle zorgen en moeilijkheden ten spijt, reden tot groote dankbaarheid. Niet alleen hebben alle donkere wolken, welke nu boven Ned.-Indië saamgepakt zijn, ieder haar „silverlining", maar nog steeds vormen deze gewesten een land van onbegrensde mogelijkheden, een land, dat in tegenstelling tot andere landen door den oorlog niet geleden heeft en, dat zich verheugen mag in een kerngezond geldwezen.

Daarom kan en mag en moet men de toekomst met vertrouwen tegemoet zien; maar daarom ook moet alles geweerd wat dat vertrouwen schaden kan. En daarom zij der Regeering in het opleggen van *nieuwe lasten* de grootst mogelijke voorzichtigheid aanbevolen. Een *vermogensbelasting* in dit land van uitvloeiende fortuinen lijkt wel het minst geschikt om kapitaalvorming, hier noodig als brood, te bevorderen.

De *N. Soer. Crt.* — van 20 Mei — kan met de in de landvoogdelijke rede ontvouwde denkbeelden over het algemeen wel accoord gaan.

Op *ambtenaar* en *particulier* rust de plicht, de Regeering in deze moeilijke tijden bij te staan; want men bedenke wel, dat, hoe voorzichtig de G.-G. zich ook heeft uitgelaten, de kans niet is uitgesloten, dat de uitkomsten nòg ongunstiger zullen zijn dan de reeds laag gestelde verwachtingen.

„De groote *onzekerheid*, die nagenoeg overal en op verschillend gebied heerscht, maakt, dat het niet mogelijk is, met grond eenige voorspelling te doen omtrent de kansen van een spoedige herleving en opbloei van het bedrijfsleven. Dit hangt af van factoren en feiten buiten Ned.-Indië, waarop men hier geen invloed heeft."

Aldus de Landvoogd, en wij beamen zijn woorden ten volle. Een spoedig herstel is haast niet te verwachten, tenzij er een wonder gebeurt......

Doch wij leven in zoo'n prozaïschen tijd, dat het beter is daar niet op te rekenen!

Ieder drage dus zijn last zoo goed hij kan en in de wetenschap, dat protesteeren en murmureeren weinig geeft. Er zijn *ernstige fouten* gemaakt; wij betreuren het, dat men vele personen naar Indië heeft gelokt — voor den civielen, zoowel als voor den militairen dienst — ter vervulling van ondergeschikte betrekkingen, terwijl men weten moest, dat de betrokkenen in Indië, in een vreemd land, een kommervol bestaan tegemoet gingen; maar wie doet een oplossing aan de hand?

Geleidelijke terugzending naar Holland is wellicht het eenige middel, en het lijkt ons beter, dan hier moedwillig een klasse van paupers in het leven te roepen, welker aanwezigheid nooit een verheffend voorbeeld kan zijn voor de Inlandsche bevolking.

Een Europeesch gezin hoort niet in de kampong thuis, en toch zal dit het lot zijn van velen, *wier inkomsten verlaagd zullen worden.*

Dit vooruitzicht is zoo troosteloos, dat o.i. de Regeering de gelegenheid tot repatrieeren voor hen, die zulks wenschen, niet ruim genoeg kan maken. En dit geschiede dan op zoodanige voorwaarden, dat de betrokkenen zelven moeten verklaren, dat zij royaal behandeld zijn.

De Regeering zie deze aangelegenheid eens ernstig onder de oogen, vooral omdat zij wel begrijpen zal, dat de vele *protestmeetings*, welke thans gehouden worden, de algemeene rust niet ten goede komen!

Werkloozen ellende.

Het *Soer. Hbl.* — van 24 Mei, 3e bl. — weerlegt uitvoerig een correspondentie uit Batavia aan *Het Volk*, waarin o.a. gezegd zou zijn, dat „alléén in Soerabaja over de 600 Europeanen zich een ellende loopen om een baantje", en „in Indië een langzame

moord voltrokken wordt aan honderden arbeiders." Aan het slot lezen wij o.m.:

Gisterenavond is het dagelijksch bestuur van de vereeniging tot steunverleening aan werkzoekende Europeanen *tot de conclusie gekomen, dat het met de werkloosheid in Soerabaja niet zoo'n vaart loopt.* Op enkele uitzonderingen na, behooren de werkloozen tot een genre menschen, die ook in normale tijden niet geëmployeerd zouden zijn, omdat ze niet tot werken in staat zijn, beter gezegd, niet willen werken.

De technische scholen en Papa v. d. Steur.

Tot de candidaten voor het toelatingsexamen voor de technische school te Djokja behoorden zeer veel leerlingen van de gestichten van Papa Van der Steur. Het *Bat. Nwbl.* (van 23 Mei) verneemt, dat de commissie zich verplicht gezien heeft het meerendeel hunner af te wijzen.

Volgens het blad getuigt dit in hoofdzaak tegen de Magelangsche scholen, waar de gestichtskinderen het onderwijs ontvangen. Het doet dan bijna dubbel hinderlijk aan, dat bij het toelatingsexamen voor de gouv.-technische school te Djocja, het succes der neutrale en Christelijk Holl.-Inl. scholen opvallend is geweest. Dat was ten koste van het *Europeesche* kind, en grootere veroordeeling van de onderwijs-politiek dan dit feit is nauwelijks denkbaar; het houdt een felle aanklacht in tegen allen, die er aan debet staan.

Terwijl de heer v. d. Steur zijn leven heeft besteed om het verwaarloosde Europeesche kind te redden, daarmede de Europeesche maatschappij onbetaalbare diensten bewijzende, onthouden zij, op wier krachtigen steun hij bij zijn pogen is aangewezen, zich van het verleenen van de hulp, welke zoo noodwendig is om het doel te bereiken. De Magelangsche scholen, waar de pupillen van den heer v. d. Steur worden opgeleid, behoorden van het beste personeel voorzien te zijn, waarover beschikt kan worden. Een débâcle als dit, hetwelk vóor den directeur der stichtingen een groote teleurstelling moet zijn, had niet mogen voorkomen, moest buitengesloten zijn.

Niet alleen voor Inlandsche opleidings- en kweekscholen behoort voor goed personeel gezorgd te worden; inrichtingen als die van den heer v. d. Steur hebben minstens evenveel recht op krachtig en deugdelijk onderlegd personeel; zulks in het welbegrepen belang der Europeesche samenleving.

Het blad vreest echter, dat dit beroep vergeefs zal zijn. Het hoopt, dat het Indo-Eur. Verbond zich met de kwestie bemoeit en aandringt op een onderzoek naar de examenresultaten van Magelang en naar de oorzaken, wanneer een officieel onderzoek de juistheid bevestigt!

Het zendingshospitaal te Solo.

De redacteur in Midden-Java van de *N. Soer. Crt.* had gelegenheid het werk in het Solosche zendingshospitaal van dichtbij te zien; het bracht hem geen nieuws, omdat hij zoowat in alle hoeken van den archipel gelegenheid had het mooie werk van de zending — en de Katholieke kerk doet daarvoor niet onder — te leeren waardeeren. Hij schrijft o.m.:

Of ge het op Java ziet, of op Ceram, Halmaheira (ik noem Tobelo, Morotai, Weda) of Nieuw Guinea in dien somberen uithoek Manoekwari, waar te Mansinam de zendingspost reeds meer dan 60 jaar staat...... het is een werk niet alleen van kennis en ijver, doch nog van iets hoogers: toewijding in de meest uitgebreide beteekenis van het woord.

Wat het Solosche hospitaal betreft, dr. Verhagen was ziek en ik werd er rondgeleid door dr. Groot, die me een en ander vertelde van het werk. Er zijn thans 200 bedden, een cijfer, dat later op 230 wordt gebracht. Als ik u vertel, dat per maand circa 40 operaties worden verricht, begrijpt ook de outsider, dat twee artsen voor een dergelijke inrichting niet voldoende zijn; de medische staf zal dan ook worden versterkt. Alles is bizonder practisch ingericht, de operatiekamer, de kamers voor betalende patiënten, de zalen voor de anderen; men

heeft een Röntgen-apparaat en er komt een „hoo... tezon". Verder: een eigen waterleiding, wassch... rij, enz.

Zoo wordt gewerkt aan den strijd tegen ellen... en kwaad en men denkt er hier niet aan zich ... laten neerslaan door de eeuwige herhaling van ... dezen jammer. Men vindt er van alles: de talrij... zuigelingen, goeddeels zonder moeder, in het lev... geslingerd als brokjes ellende; meisjes, die al ... haar jeugd lijden aan onnoembare ziekten; en ... de gewone heel lange reeks. Men werkt er op... wekt aan de bestrijding van het maatschappel... kwaad, aan de leniging van den nood, en zoo is ... een werk niet alleen van geneeskundige, ma... vooral *van groote sociale beteekenis.* Als zoodan... verdient het vollen steun en ruime sympathie, ... 't is eigenlijk wel wat beschamend, dat men v... de cultures per jaar slechts ongeveer *f* 4500 o... vangt.

Dit is in de eerste plaats te wijten aan de groo... verdeeldheid, welke te Solo bestaat op het gebi... der ziekenverpleging. Er was van ouds een mi... tair hospitaal en een ziekeninrichting van d... Soenan (onder dokter Radjiman), en daarna kw... het uitgebreide zendingshospitaal. Ondanks ... alles is men er nu bezig met den bouw van ... hospitaal der vereeniging „Ziekenzorg"! Had m... geen tonnen gouds kunnen besparen door wat m... naar samenwerking te streven? Het belang der ... volking zou er mee zijn gebaat.

Korte mededeelingen.

De *Sum. Post* van 22 en 23 Mei geeft interessa... herinneringen aan *onze wereldberoemde la... genoote freule Alexandrine Tinne,* die een h... eeuw geleden, op haar ontdekkingstochten in M... den-Afrika, op tragische wijze den dood heeft g... vonden.

In de gemeenteraadsvergadering te Medan w... *een misstand gesignaleerd,* n.l., dat een ambtena... die destijds betoogde, dat zijn positie tweede klas... passage niet toeliet, thans, nu hij passage-geld 1e... klasse heeft ontvangen, toch per tweede klas... gelegenheid naar Holland is gegaan. (*Sum. Pos...*

In de *N. Soer. Crt.* van 19 Mei geeft Z. het p... en contra weer van een opleiding van Inlandsch... Veeartsen aan de Veeartsenijkundige Hoogesch... te Utrecht.

Het *Soer. Hbl.* van 24 Mei weerlegt het in ... *Taak* van 20 Mei voorkomende artikel van d... landbouwleeraar Koens: *„Van waar komen de ... kerwinsten."*

„Wat de begrooting voor 1923 ons bracht" ... spreekt het *Bat. Nwbl.* van 22 en 23 Mei in tw... hoofdartikelen.

Hangende de beslissing van den Minister, inza... de werken van aanleg van *de Zuid-Sumatra sp...* werd thans, behalve de *Moeara Enim lijn,* welk... contractueel door een aannemer wordt onderno... men, den chef van aanleg opgedragen. Wat ... nieuwe aanleg in Palembang betreft, alleen door ... werken op de lijn *Praboemoelih-Batoeradja,* t... einde deze op de eenvoudigste wijze voor de ex... ploitatie gereed te maken. De werkzaamheden a... de lijn *Batoeradja* naar de grens van de *Lampo... sche Districten* zijn bereids volkomen stopgez... Wat de werkzaamheden in de *Lampongs* betreft ... wordt de aanleg van uit *...laboemi* tot de eerst... volgende halte *Tjempaka* afgewerkt, om de baa... welke bijna gereed is, voor exploitatie geschikt ... maken. De totale lengte der onafgewerkte lijne... waaraan wordt doorgewerkt, bedraagt 110 K.M. (*Java-Bode*).

Den 19en Mei arriveerde de heer *J. E. Stok...* in Indië, die een opdracht vervult van het parti... bestuur der S. D. A. P. Hij zal, volgens de *Ja... Bode,* vermoedelijk de leiding der redactie van *He... Indische Volk* op zich nemen en hoogstens een ja... in Indië blijven.

In een hoofdartikel *„Ons nieuwe gebouw"* geef... de *Java-Bode* van 22 Mei een beschrijving van ha... nieuwe moderne gebouw en moderne werkplaats... geheel berekend op *de eischen van het moder...*

dagbladbedrijf. In overeenstemming met de gebouwen aan het Stadhuisplein, is het gebouw in oud-Hollandschen stijl opgetrokken. In het archief vindt men de Java-Bode compleet vanaf 1853. In de 60 Meter diepe zetterij en drukkerij werken dagelijks ruim 50 Chineesche zetters, onder leiding van een Chineeschen „baas" en onder toezicht van den drukkerij-chef en den „eersten corrector". Achter de zetterij ziet men de drie electrisch gedreven moderne snelpersen; vlak daarbij de electrische vouwmachines, die de gedrukte exemplaren machinaal vouwen. Ook de persen en het rollengiet-apparaat worden door Chineezen bediend.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

De verbanning uit Atjeh van den zelfbestuurder van het landschap Nizam (Oostkust van Atjeh).

II (Slot.)

Vervolgens werd de vraag gesteld of hij, zelfbestuurder, wist, dat de leden der Sarikat Islam een eed hadden af te leggen bij het toetreden tot de vereeniging, waarop hij antwoordde, dat hij daarmede wel bekend was, doch dat hij niet wist dat zulks verboden was.

Later vernam hij eerst, dat de toekenning van rechtspersoonlijkheid aan de vereeniging afhankelijk was gesteld van het al of niet afleggen van dien eed.

Voorts werd gevraagd, of hij in eene zitting van de door den gezaghebber voorgezeten rechtbank aan een der getuigen had gezegd, dat hij niet als een „kafir" moest liegen, verder of hij den gezaghebber had verweten van zijn stiefbroeder een kip te hebben aangenomen, zoomede of hij erkende de bedoeling te hebben gehad de Europeesche ambtenaren te honen, waarop ten antwoord werd gegeven, dat hij getuige tijdens de rechtszitting had aangespoord niet te liegen, aangezien hij anders een „kafir" (ongeloovige) werd;

dat hij werkelijk het aannemen van een kip door den gezaghebber had afgekeurd, aangezien zulks tot de gedachte kon leiden, dat omkooping had plaats gehad.

En dat hij ten aanzien van de Europeanen handelde en optrad, zooals hem goeddacht.

Op de vraag, of hij brutaal tegen den gezaghebber was opgetreden, erkende hij dit, doch gaf de schuld daarvan aan den bestuurder.

Eveneens gaf hij een bevestigend antwoord op de vraag, of hij de artikelen, voorkomende in het te Siboga uitgegeven nieuwsblad „Hindia Sepekat" had geschreven, waarin kritiek op het bestuur werd uitgeoefend.

Hij verklaarde evenwel bereid te zijn alle mogelijke inlichtingen omtrent de vereeniging te willen verstrekken aan de bevoegde autoriteit, bood zijne verontschuldigingen aan voor verschillende geschreven artikelen en wees er op, dat in hechtenis gestelde of verwijderde personen geen andere wapens ter verdediging hebben dan de tong, de pen en de nieuwsbladen, waarin zij uiting kunnen geven aan het gevoel van onderdrukking, vernedering en mishandeling.

Vroeger had hij zich evenwel nooit aan dergelijke handelingen schuldig gemaakt.

Volgens de meening van den schrijver staat de op het getouw gezette beweging van den zelfbestuurder van Nizam, in verband met de reeds zoo langen tijd aan den gang zijnde beweging op Java, in een deel van Atjeh en ook elders in Ned.-Indië.

In welk stadium die beweging thans is gekomen en tot hoever zij zich uitstrekt, is voor den schrijver een geheim.

Wel vraagt hij, of die aangelegenheid niet een onderwerp van onderzoek kan zijn voor den Volksraad in Ned.-Indië.

Zijns inziens is het zaak, dat er ten deze opheldering kome en dat men wete of de zelfbestuurder van Nizam werkelijk zulk een gevaarlijk individu is, dat tot verbanning moest worden besloten; een maatregel, die hem zijne beweging ontneemt en zijne ademhaling belemmert.

Herdenking van het 50-jarig bestaan der kweekschool te Fort de Kock (Westkust van Sumatra).

Te Fort de Kock heeft zich een comité gevormd, met het doel voorbereidende maatregelen te nemen voor eene feestelijke herdenking, in Maart 1923, van het 50-jarig bestaan der kweekschool aldaar.

Dit comité bestaat uit de navolgende heeren:

1. Taib galar Soetan Pamoentjak, hoofdschoolopziener ter Westkust van Sumatra te Fort de Kock;
2. Soetan Andjoeng, opziener over de Inlandsche scholen afdeeling V te Fort de Kock;
3. A. Karim, leeraar aan de opleidingsschool voor Inlandsche artsen te Fort de Kock;
4. Soetan Ibrahim, leeraar aan de kweekschool te Fort de Kock;
5. Soetan Baheramsjah, schoolopziener te Fort de Kock;
6. Baginda Besar, 1e Inl. onderwijzer Hollandsch-Inlandsche school te Fort de Kock;
7. Soetan Baheram, Goeroe Kapala Agam I, te Fort de Kock;
8. Soetan Pangeran, Goeroe Kapala Agam II, te Fort de Kock;
9. Soetan Saripado, Goeroe Kapala Agam III, te Fort de Kock;
10. Soetan Sinaro, Goeroe Kapala, te Lasi (Fort de Kock);
11. Soetan Djailani galar Soetan Pamoentjak, hulponderwijzer te Agam (Fort de Kock);
12. Baginda Datoe Seri Maharadja, hulponderwijzer te Agam (Fort de Kock).

In de in de school Agam III gehouden voorloopige vergadering werd het onderwerp besproken, en, onder instemming van alle aanwezigen, besloten een definitief comité in het leven te roepen, dat de leiding ten deze op zich zal nemen.

Het werd raadzaam geacht, om vóór de samenstelling van het definitieve comité eene groote vergadering bijeen te roepen, waarvan de datum werd bepaald op 19 April 1922, in het gebouw van de kweekschool te Fort de Kock, ten 8½ ure voormiddags.

De oproep tot die vergadering geschiedde bij circulaire van 4 April 1922, aan allen waarvan verwacht kon worden, dat zij tegenwoordig zouden kunnen zijn bij de plechtigheid, terwijl na de samenstelling van het definitieve comité, de uitnoodigingen tot de feestviering door geheel Ned.-Indië zullen worden verzonden tot allen die de opleiding op de kweekschool genoten hebben.

Men hoopte, dat op de algemeene vergadering ieder aanwezige zijne denkbeelden ten beste zou geven.

(Oetoesan Melayoe van 13 April 1922).

UIT DE CHINEESCHE PERS.

De heer Kang Yoe Wei over den tegenwoordigen toestand in China.

I.

Tal van toonaangevende Chineezen hebben van het beheer der „North China Daily News" een schrijven ontvangen, waarin zij werden uitgenoodigd hunne meening te willen zeggen over den tegenwoordigen toestand in China.

De heer Kang Yoe Wei, een aanhanger der monarchie, die zich uit de zaken terugtrok, toen hij zag dat men van zijne denkbeelden niet meer gediend was, heeft aan het verzoek voldaan en in een geschrift zijne meening uitgesproken, waarvan de inhoud in de „Perniagaän" van 2 Maart 1922 is opgenomen.

Daaruit blijkt, dat hij, nu 64 jaar geleden, is geboren in het district Nan Hai, provincie Koeangtun.

Na de groote examens te hebben afgelegd, zette hij eene beweging op het getouw, met het doel groote veranderingen in het bestuur van Zuid-China te brengen, waarvoor hij tal van lezingen hield en vele pamfletten in het land verspreidde.

Den 14en Juni 1898 werd de heer Kang Yoe Wei door Keizer Hoeang Hsoe ontvangen.

Deze geraakte onder zijn invloed, met het gevolg

dat de tal van voorgeschreven veranderingen in het bestuur nagenoeg alle aan den arbeid van den heer Kang Yoe Wei te danken zijn geweest en hij in groote vijandschap geraakte met de Keizerin-Weduwe, die eene tegenbeweging in het leven riep en den heer Kang Yoe Wei liet gevangen nemen.

Reeds was de straf, waartoe hij werd veroordeeld, uitgesproken en de uitvoering daarvan bevolen, doch hij wist te ontsnappen en bleef 16 jaren buitenslands, gedurende welke periode hij de gelegenheid had meer dan 30 landen te bezoeken.

Tijdens den val der Teng-Dynastie was hij weder te Peking en trof toen daar generaal Tsjang Hsoen aan, die alle pogingen in het werk stelde om het vroegere gezag te herstellen (Juli 1917).

Laatstgenoemde had evenwel een tegenstander in maarschalk Toean Tsji Joei, die opnieuw de verwijdering uit Peking van den heer Kang Yoe Wei beval, diens arrestatie gelastte, doch deze beschikking later introk.

Thans is hij vrij man.

De heer Kang Yoe Wei behoort tot de voorhoede van die mannen, die fanatieke aanhangers zijn van den godsdienst van den Profeet Kong Thjoe en die het betreuren, dat die leer van Confucius niet tot Staatsgodsdienst wordt verklaard.

De pogingen, die hij daartoe in het werk heeft gesteld, hebben echter gefaald, hoewel tal van intellectueelen hem als leider erkennen.

In het jaar 1917 trad hij dientengevolge op als voorzitter van de vereeniging, die ten doel had het aanzien van den godsdienst te bevorderen, doch de leden dier vereeniging blijven hem beschouwen als den met buitengewone talenten begaafden leider.

Zijne vrienden hebben herhaaldelijk getracht hem over te halen zich op het terrein der politiek te bewegen, doch steeds bood hij weerstand.

En het is thans voor de eerste maal na het jaar 1917, dat hij zich tegenover de redactie van de North China Daily News op politiek gebied heeft uitgelaten over den tegenwoordigen toestand van China.

Hij ziet China geleidelijk ten onder gaan.

Er is geen ontzag voor de wetten des lands; zelfs het bestuur laat zich daaraan niet gelegen liggen, terwijl de Chineesche ambtenaar geen prijs meer stelt op het hoog houden van zijn naam.

Onder het tegenwoordig militair gezag is geen enkele persoon meer vrij.

En men spreekt wel van de Chineesche republiek, doch er is geen republiek in China.

China toch heeft geen Grondwet.

Er bestaan geen wetten.

En van een legaal parlement met legale hoofden is geen sprake.

De toestand van verval, waarin China thans verkeert, is dan ook meer dan duizend malen ernstiger dan die tijdens het bestuur van de Mantsjoe-dynastie.

De Chineesche moraal is verdwenen.

Het is de militair, die thans het gezag in China in handen heeft en men kan nu wel met een groot woord en groot gebaar verklaren, dat China een republiek is, doch dan moet men zich daarbij de vraag stellen of dit wel de waarheid is en of het Chineesche volk ook maar iets heeft in te brengen bij de behandeling van 's lands zaken.

Met betrekking tot het onwettig parlement, zegt de heer Kang Yoe Wei, dat de heeren Hsoe Shik Tsjang en Toean Tsji Hoei 20 millioen dollar van Japan hebben geleend en met dat geld hun parlement hebben samengesteld, dat aan het volk werd voorgesteld als het gekozen parlement te zijn, terwijl eerstgenoemde daarvan de voorzitter werd.

President geworden, joeg hij het parlement, dat hem zoogenaamd gekozen had, als zijnde onwettig, weer weg, zonder zich de vraag te stellen, of hij zelf wel zat op een wettigen zetel.

De heer Yuan Shi Kai deed voor hem al het werk.

De heeren Li Yuan Hoeng en Toean Tsji Joei regelden de zaken in 8 of 9 provincies van het rijk.

De heer Feng Koeo Tsjang had het ressort der Noordelijke provinciën, terwijl president Hsoe Shik Tsjang in geen enkele provincie bemoeienis had.

De slechte toestand, waarin China thans verkeert, is dan ook hoofdzakelijk zijn werk, niet het minst door zijne verhouding tot Japan, tengevolge waarvan het land zoovele zijner rechten verloor.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Holland's Colonial Empire.

Onder dezen titel is een boekje verschenen, uitgegeven door de Guaranty Trust Company of New York.

De grootte van het Nederlandsche koloniale rijk wordt voor den Amerikaan duidelijk in beeld gebracht door een kaart van Indië, die gedrukt is over een kaart van gelijke schaal der Vereenigde Staten, waarbij dan de N.W. punt van Sumatra een heel eind in den Stillen Oceaan komt te liggen en Nieuw-Guinea geheel in den Atlantischen Oceaan. Zulk een gebied van grootere uitgestrektheid van Oost tot West dan het heele vasteland van Amerika moet ongetwijfeld indruk maken.

De hr. W. C. Redfield geeft een woord vooraf. Hij prijst daarin de stabiliteit en de scherpzinnigheid der Ned.-Indische Regeering, noemt er de Indische financiën gezond en verstandig beheerd en getuigt van het vervoerwezen te land en ter zee dat het modern is en zich meer en meer uitbreidt. Arbeidskrachten zijn er in Indië in overvloed. De havens zijn er talrijk en goed geoutilleerd. Maar het alles beheerschende feit is, naar hij verder opmerkt, het bestaan van groote nog maagdelijke streken, waarvan de bodem zelf, met al wat er daaronder ligt, economische mogelijkheden bevat, als weinig andere landen in staat zijn aan te bieden.

De weergalooze vruchtbaarheid van den Javaanschen bodem geeft aan het belangrijke eiland een onovertroffen productieve kracht. Maar in dat opzicht staat Java niet alleen, Borneo, Sumatra, Celebes en andere groote eilanden hebben op zijn minst even groote toekomst. Sumatra is ongeveer zoo groot als Californië, doch zelfs deze vruchtbare Amerikaansche staat zou bezwaarlijk met dit Indische eiland kunnen concurreeren wat economische hulpbronnen betreft.

Het boekje, met verschillende lichtdrukken, bevat bijzonderheden over de geschiedenis van Indië, de ontwikkeling van het economische leven, den regeeringsvorm, den buitenlandschen handel, de verschillende cultures, het bosch- en mijnwezen, de scheepvaart en het circulatiewezen. Het besluit met een opwekking aan het Amerikaansche kapitaal om deel te nemen in tot verdere ontwikkeling brengen van Indië, zulks ook uit de bekende overwegingen van algemeenen economischen en financieelen aard, die voor de Vereenigde Staten de belegging van kapitaal in het buitenland tot zekere hoogte noodzakelijk maken.

Rechtsvorm en geldelijk beheer bij de Oost-Indische Compagnie.

Bij Swets en Zeitlinger te Amsterdam is verschenen: Rechtsvorm en geldelijk beheer bij de Oost-Indische Compagnie, door Dr. W. M. F. Mansvelt (met zeven Bijlagen).

Deze studie vult een der belangrijkste leemten aan in onze vaderlandsche geschiedenis, in verband met de Oost-Indische Compagnie. Wel zijn we over de uitbreiding van het Nederlandsch gezag in Indië tot in bijzonderheden ingelicht door uitnemende publicaties, doch al te eenzijdig ziet men de vestiging in het Oosten van den politieken en militairen kant. Al namen Heeren XVII dikwijls de allures aan van een Departement van Koloniën, de Compagnie was en bleef tot het einde toe een handelsonderneming; hun middelen van bestaan ontleende zij aan de „Commercie".

Vergelijkende klankleer van het Niasisch.

Den 6en Juli promoveerde tot doctor in de letteren en wijsbegeerte, aan de Rijks Universiteit te Leiden, de heer A. Lafeber op een proefschrift, getiteld: Vergelijkende klankleer van het Niasch, 1e gedeelte.

De schr. deelt in een Voorwoord mede, dat hetgeen hij in dit proefschrift geeft, slechts een zevende gedeelte bevat van zijn aanteekeningen, welke hij later hoopt uit te geven. Hij heeft dus blijkbaar een diepgaande studie gemaakt van tal van Maleisch-Polynesische en andere talen, hetgeen trouwens reeds tot uiting komt in het nu gepubliceerde, door hem als volgt behandeld. I. Inleiding. II. Woorden door het Niasisch aan andere Indonesische talen ontleend. III. Woorden in het Niasisch van buiten-Indonesische herkomst. IV. Dialecten van het Niasisch.

Handboek voor de kennis van Nederland en Koloniën.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen: Handboek voor de kennis van Nederland en koloniën. Samengesteld met medewerking van verschillende departementen van algemeen bestuur en uitgegeven door het Departement

van Buitenlandsche Zaken (Directie van economische zaken). Met 19 kaarten en 34 afbeeldingen.

We maken van dit werk melding, omdat op den titel het woord „koloniën" genoemd wordt, hoewel aan Ned. Oost-Indië, Suriname en Curaçao gezamenlijk, nauwelijks 20 blz. gewijd zijn bij een totaal van 600 blz. In die weinige bladzijden worden de zaken besproken die in verband staan met de economische toestanden van de koloniën.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 28. De planten, welke aetherische oliën leveren, die in de parfumerie, techniek of pharmacie te gebruiken zijn of zouden kunnen zijn, door Dr. A. W. Kl. de Jong (vervolg). — The economics of petroleum, by J E. Pogue, besproken door Prof. Dr. L. Rutten. — De Handelsvereeniging te Batavia (overzicht jaarverslag 1921). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, enz. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft literatuur over aetherische oliën, boschwezen en hout, voedings- en voedermiddelen, vruchten en groenten, enz.

Vrije Arbeid.

In No. 6 eene beschouwing van den hr. E. L. K. Schmülling, getiteld: Het volkstal van Java en Madoera op het einde van 1920, in verband met het kleine landoverschot en het snel verminderend aantal dessa's. — Mevr. H. E. R. te Semarang geeft een stukje „Vacantie en Kampongwee".

Revue Economique Internationale.

Het Juni-Nr. van dit Parijsche maandblad is grootendeels aan Nederland gewijd, verder ook enkele Indische bijdragen. Mr. M. W. F. Treub schrijft over den tegenwoordigen toestand in Ned.-Indië en Mr. J. Westerman Holstijn over de banken en hun crediet-operaties in Ned.-Indië.

Berichten Inlichtingsbureau Min. van Koloniën.

We vestigen de aandacht op de verschijning van No. 3 (Jaarg. '22) der Berichten van het Inlichtingsbureau voor den Indischen Dienst van het Ministerie van Koloniën. (Het Bureau verstrekt op aanvrage mondeling en schriftelijk inlichtingen over den Oost-Indischen Staatsdienst en is gevestigd te 's-Gravenhage, aan het Departement van Koloniën, Plein 1, Kamer 25).

Het bedoelde Nr. bevat o.m. bijzonderheden over de voorwaarden waarop jongelieden kunnen worden toegelaten en aangewezen als candidaat-Indisch ambtenaar, aan welke toewijzing is verbonden het genot van een studietoelage ten bedrage van ƒ 1200 's jaars, terwijl de collegegelden voor rekening van den Lande worden genomen. Voor dit jaar is het aantal daarvan bepaald op 70. De aanmelding zal moeten plaats hebben vóór 23 Juli e.k.

Visscherij in Indië.

Naar de Visscherij-courant meldt, zal de visscherij in Nederl.-Indië op Europeesche leest geschoeid worden. Een dezer dagen te stichten naamlooze vennootschap, waarvan directeuren worden de heer G. D. Birnie Jr. te Bondowoso en A. L. Versluys te Amersfoort, laat reeds het stoomschip Koningin Wilhelmina verbouwen, dat onder den naam Labuan Mrak voor de visscherij in Indië in de vaart wordt gebracht.

De eerste tijd dient beschouwd te worden als een periode aan allerlei proefnemingen gewijd. De verwachting mag echter worden gekoesterd, dat deze proeven tot een allessins gunstig resultaat zullen leiden, zoodat het niet alleen komt tot een loonend bedrijf, doch ook tot een nieuwe bron van welvaart voor Insulinde.

Geheel onafhankelijk van deze plannen is men te IJmuiden bezig in dezelfde richting. Ook daar wordt een maatschappij gevormd met hetzelfde doel.

West-Indië. Landbouwkundig Tijdschrift.

In No. 1 van den 7en jaarg. schreef Dr. E. C. Jul. Mohr een artikel over grondonderzoek in de tropen en in Suriname in het bijzonder, welk artikel uitvoerig critisch wordt besproken door den hr. A. Reyne in het 2e nummer van „West-Indië", dat daarmede geheel is gevuld.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

No. 8 bevat het vervolg der beschouwing van den hr. L. Kailola over assaineering van de afdeelingshoofdplaats Tjilatjap. — No. 9 geeft o.m. De Tjitaroem-bevloeiingswerken, door R. Mochamad Enoch. — De organisatie der bevloeiingswaterschappen of „Soebaks" op Bali en Lombok. Voordracht, door ir. A. Groothoff. — Het marmer, door M.

Archief Suikerindustrie in Ned.-Indië.

De hr. J. H. Ritman geeft in afl. 15 eene opgave van de met suikerriet beplante oppervlakte van Java en van de suikerproductie der verschillende residenties (oogstjaar 1920). — Dezelfde auteur schrijft in No. 16 een uitvoerige critiek over Dr. Huender's economisch overzicht van Java en Madoera (I. Het inkomen en de lasten van den Javaan. II. De suikerindustrie).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 15. Huisvesting in Indië, door N. (vervolg). — De doodencultus der Toradja's, door D. C. Prins (met zeer interessante afbeeldingen). — Uit den bloeitijd der Oost-Indische Compagnie, door H. W. Bredée (vervolg).

Mededeelingen. Tijdschrift voor Zendingswetenschap.

Het 2e stuk van dl. 66 bevat o.m. de volgende bijdragen. Papoeasche adat (bezien van religieus, moreel en economisch standpunt), door F. J. F. van Hasselt. — Onder de Javaansche emigranten in de West, door H. Bielke (Lezing gehouden op de Alg. Zendingsconferentie te Amsterdam in Oct. 1921). — Goeroe Djamaat (Inlandsche Christen-voorgangers), door J. H. Neumann. — Gebruiken der Talaoereezen bij de zeevaart, door H. J. Stokking. — Eenige raadsels uit den schat van den Boeroenees, door J. H. Pieters. — Verslag van een reis der helpers Pa Belat en Pa Lydia naar Kembaren (Boven-Langkat), door J. H. Neumann. — Uit de Javaansch-Soendaneesch-Maleische pers. — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Inhoud van No. 48. Tempoe doeloe ervaringen van een pionier der Buitengewesten. — Reclame voor Java-thee, door v. B. — Zoeklichten over den omtrek. Chineesche veeteelt, grondbelasting en dichtheid van bevolking, door D. N. — Bestrijding van plantenziekten en -plagen (slot). — Veevoedering op Java, door G. van Houwelingen. — Rubbervaria. — Over het vermijden van oogstvernietiging bij de bereiding van copra, door W. E. Landman. — Suiker (Weer en bedrijf). — Het tijdstip van uitdunnen der heveaboomen. — De koffiecultuur in Venezuela. — De Malangsche Landbouwvereeniging. — Runderfokkerij. — De theecultuur in Britsch-Indië. — Pluimveeteelt (De voeding van jonge kuikens).

No. 49. Boschvernieling door ladangen. — Rubberoogstvermeerdering, door J. van Baalen. — Zoeklichten over den omtrek. Hawaii, door D. N. — De achteruitgang van den Engelschen landbouw. — De Arghan Company (Nadere bijzonderheden). — De klappercultuur, door D. J. Dibbetz. — Nogmaals de Cheribonsche phosphaten. — Korte aanteekeningen over eenige bloemenparfuums. I. Heliotrope. — Het plankton der binnenwateren op Java. — Rubberplanters-vereeniging te Bandoeng. — Plantersvereeniging Samarang-Kedoe en Proefstation Midden-Java. — Schurftbestrijding (bij de Inlandsche bevolking). — Paardenfokkerij. — Suiker (weer en bedrijf). — Selatdjaran, door Dr. E. C. Jul. Mohr.

De Tropische Natuur.

Jaarg. XI, afl. 6. Een eigenaardig geval van arbeidsverdeeling (bij planten), door C. A. B. (met ill.). — De op Java gekweekte karperachtige visschen, door P. van Oye (met ill.). — Boekbespreking (K. Heyne. De nuttige planten van Ned.-Indië).

Ned. indisch Rubbertijdschrift.

Juni 1922. De Bruine Bastziekte van Hevea Brasiliensis, door P. E. Keuchenius. — Duitschland's in- en uitvoer (van rubber en rubberartikelen) in 1921. — Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat (verslag over 1921). — Amerikaansche belangstelling voor Indië. — Het nieuw fabrikaat binnenband. — De Nederlandsch-Indische rubberpolitiek, door een Engelschen bril bezien. — Malangsche Landbouwvereeniging in 1921. — De Londensche rubbermarkt gedurende 1921. — Rubber te veel en rubber te weinig. — De waarde van het bastonderzoek bij de Hevea's.

De klapperolie-industrie in Ned.-Indië.

In het jaarverslag van de N. V. Anton Jurgens' Vereenigde Fabrieken komt o.m. het volgende voor: De Emergency Tariff Bill sneed voor de Indische fabrieken de mogelijkheid af haar producten in Noord-Amerika te plaatsen, terwijl de wanverhouding, sedert het afsluiten van dit boekjaar tusschen de vrachten ontstaan, welke voor het vervoer van copra en van olie uit Indië werden vastgesteld, de Directie dwong het besluit te nemen de bedrijven te Batavia, Makassar en Padang stil te leggen en de voor de ondernemingen benoodigde cocosolie in den vorm van copra te betrekken, om deze in de Europeesche oliefabrieken te verwerken. Daardoor werd een vermindering van de fabrieksonkosten per eenheid verwerkte grondstoffen in de Europeesche oliefabrieken bereikt, door welk voordeel de nadeelen, die het gevolg zijn van het sluiten der Indische oliefabrieken, worden gecompenseerd.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud der Juni-afl. De techniek van het schieten met zware Mitrs., in verband met het S. V. Mitr. en R. E. Mitr. I en II, door J. M. C. Schaap. — De beteekenis der experimenteele psychologie voor het leger, door J.

Sroomberg. — De bagagetrein der legercavalerie, door M. A. C. Goester. — Verstrekking van reglementen en voorschriften, door N. N. — Compagniesvlaggen, door F. Treffers. — Geneeskundige statistiek, door Off. v. Gez. — Over schema's voor gevechtsvormen en bevelen, door L. J. J. M. Tabbers. — De draagwijze van onzen Gew. Mitr., door M. H. du Croo.

* * *

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. No. 23. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden. Afdeeling Pers. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Omdoling in een Kaja-kaja kampong, door H. Geurtjens. (De Java-Post, 9 Juni '22).

De warme bron te Palimanan (met ill.), door S. (Reflector, 3 Juni '22).

Een middel tegen regenschade (bij het tappen van rubber), door A. J. J. Zwaardemaker. (Publicaties Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, 1 Juni '22).

Koloniaal Nederduitsch, door S. Kalff. (Eigen Haard, 12 Juli '22).

Jan Willem Gunning †, door H. Duijker. (Geïllustreerd Zendingsblad, April-Juni '22).

Insulinde en zijn bewoners. Een land- en volkenkundige schets van Ned.-Indië voor de hoogste klasse der lagere school en de klasse der u.l.o.-school. I, Java. (Bussum, Uitg.-Mij., vhn. P. Brand).

De geur van moeder's haarwrong, door Noto Soeroto, 2e Druk. (Amsterdam, S. L. van Looy).

Paläontologie von Timor nebst kleineren Beiträgen zur Paläontologie einiger anderer Inseln des Ostindischen Archipels. Ergebnisse der Expeditionen G. A. F. Molengraaff, J. Wanner und E. Weber. Unter Mitwerkung von Fachgenossen herausgegeben von J. Wanner. XI. Lieferung. Stuttgart, 1922.

De G. Semeroe, de G. Brama en de G. Lamongan in het begin van 1920, door Dr. G. L. L. Kemmerling. (Dienst van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië. Vulkanologische Mededeelingen, No. 4).

Verslag van de Medisch-Onderwijs-Commissie, ingesteld bij Gouvernementsbesluit van 19 Juli 1919, No. 51. (Weltevreden, 1922).

Verslag van de N. V. Balata-Compagnie „Suriname” te Rotterdam over het jaar 1921. (Rotterdam, 1922).

Het 12e Decentralisatiecongres, door R. (Locale Belangen, 16 Juni '22).

Drie eeuwen koloniaal bestuur (vervolg). (De Banier, 9 Juni '22).

Suriname.

In ons nummer van 6 Juli deelden wij uit „*De Surinamer*” het een en ander mede over het werk der Rockefeller Foundation ter bestrijding van de mijnwormziekte. In zijn nummers van 4 en 8 Juni zet het blad zijn belangrijke beschouwingen voort.

In „*Suriname*” van 13 en 16 Juni vinden wij hetzelfde onderwerp behandeld in twee zeer lezenswaardige artikelen. Wij willen daaruit het een en ander aanhalen:

„De commissie (van de Rockefeller Foundation) heeft door systematisch onderzoek bevonden dat:

1°. In die streken, waar bevuiling van den grond onder contrôle was vóór de opening van de behandeling van patiënten zelf, en waar voortdurend inspectie van gouvernementswege plaats had en contrôle uitgeoefend werd op het gebruik maken van goed gebouwde privaten, het percentage van wederom geïnfecteerden na 24 maanden bedroeg 6.5 pCt.

2°. In die streken, waar inspectie enz. maar gedeeltelijk plaats had, bedroeg dit 41 tot 68 pCt.

3°. Waar heelemaal geen contrôle uitgeoefend werd, bedroeg de reïnfectie 65 tot 98 pCt.

De commissie acht het dus tijd- en geldverspilling, als b.v. hier niet streng de hand gehouden wordt aan de anchylostoomverordening.

Van deze verordening zegt zij:

The anchylostomiasis ordinance adopted in 1917 by the Government of Surinam, was passed in recognition of the necessity of such an ordinance in order to combat anchylostomiasis in this colony. Aside from some of the estates the ordinance has *never been effectively enforced* with the exception of the Sanitary Ordinance in a very limited part of the city of Paramaribo.”

Nadat dus de noodzakelijkheid van zulk een verordening is ingezien en deze in het leven geroepen is, moet een vreemdeling ons bewijzen, dat wij verordeningen maken om er niet de hand aan te houden, waardoor een grootsch werk in hooge mate benadeeld wordt”......

De commissie zal haar arbeid in Suriname voortzetten wanneer het Gouvernement de verordening krachtig handhaaft. Zoo niet, dan staakt zij haar arbeid.

......„Laat ons nooit moeten zeggen — aldus de schrijver in *Suriname* — met wrok in het hart: eens kwam hier een vreemdeling, die uit zuivere menschenliefde ons den weg uit het moeras wees, terwijl ons Moederland haar zonen en dochters ten prooi liet aan al de te voorkomen ellende van het tropenland.”......

Tot zoover het blad. Wij hopen, dat de moederlandsche regeering tot het inzicht zal komen, dat de beste wijze van bezuinigen in dit geval is de beschikbaarstelling van ruime middelen om de bevolking te verlossen van een ziekte, die de arbeidskracht in zoo hooge mate aantast.

* * *

„*Suriname*” van 20 Juni schrijft:

„Door Bhagesarri, de weduwe van wijlen den heer Lutchman Sing, is opgericht de Lutchman Sing Stichting, de „B. Lutchman Sing ka Summa Sabba ghar.” Het doel is steun aan de Br. Indiërs in deze kolonie. Door B. is aan de Stichting ten geschenke gegeven een groot pand aan de Waterkant.

In dit gebouw zal 'n beeld worden geplaatst van L. Sing, dat bereids door B. uit Italië is besteld.

Een plechtige onthulling zal t. z. t. plaats hebben.

De koopprijs van het pand bedroeg *f* 30000.”

* * *

Het blaadje „*Jong Suriname*” zal, ter eere van het 200-jarig bestaan der Moravische Broedergemeente, voortaan den naam dragen van „*De Herrnhutter*”. Het eerste nummer is in feestgewaad verschenen.

* * *

In „*De Surinamer*” van 15 Juni zet de heer W. Ahlbrinck, C. S. S. R. zijne interessante studie over „*De Karaïb en zijn taal*” voort.

„Wat de nu volgende artikelen zullen aantoonen?

Altijd nog hoe de Karaïb met de natuur meeleeft.

Op welke wijze toon ik dat aan?

Door te doen zien, hoe de Karaïb, zoo man als vrouw, elk in de uitoefening der aan zijn persoon eigen kunsten, een terminologie gebruikt, welke geheel en al ontleend is aan de natuur.

De man vlecht, maakt parels (roeispanen) en booten, boog en pijl, maakt banken en bankjes voor zijn huis, spindels voor zijn vrouw. De vrouw bakt het aardewerk en beschildert het, beschildert het lichaam voor den dans, zij vervaardigt hangmatten. Al die kunsten hebben hun terminologie. Maar bij allen berust, gelijk wij zien zullen, die terminologie op de natuur.”

* * *

De heer D. Muntslag, timmerman, vestigt in „*De Surinamer*” van 4 Juni de aandacht op het „poison-tree hout” als bouwhout.

Wij vestigen zijn aandacht op het „loge-gebouw” aan de Gravenstraat, dat zeker meer dan 100 jaar oud is. Door een timmerman is ons n.l. eens medegedeeld, dat de vloerplanken van den benedenvloer, die buitengewoon breed zijn, van poisontree hout zijn. Het is de moeite waard dit te onderzoeken

* * *

Paramaribo is zijn eerste auto-bus rijk. Deze zal spoedig door een tweede gevolgd worden. De wagen bevat plaats voor 16 personen en rijdt van Paramaribo langs den linkeroever van de Suriname-rivier tot de plantage Leonsberg, in aansluiting aan den veerdienst over de rivier.

***

In *„De Tijd"* van 8 Juni een artikel onder het opschrift: *„Nationale hulde"*.

„Katholiek Nederland gaat zich opmaken om een nationale hulde te brengen aan een zijner grootste zonen, aan den eerbiedwaardigen Petrus Donders, den Apostel der melaatschen van Suriname. Na een meer dan 44-jarig missiewerk in onze kolonie Suriname, na een meer dan 26-jarig lichamelijk en vooral geestelijk verzorgen der arme verpleegden van het daar gevestigde melaatschen-etablissement Batavia, stierf die bewonderingswaardige held der naastenliefde den 14den Januari 1887 den dood der heiligen."......

Voor Petrus Donders zal nu te Tilburg, zijn geboorteplaats, een standbeeld worden opgericht.

***

Van Fabricius in *„Het Vaderland"* van 13 Juni weer een van zijn *„Stemmen uit de West"*, ditmaal naar aanleiding van het bezoek van de *„Zeeland"* aan Paramaribo.

Daaruit dit:

„Men kan gerust zeggen, dat een stevige handdruk van een Hollandsch matroos, daar ginds gewisseld met de kinderen des lands, meer doet voor de verbroedering over en weer dan drie troonreden van Zijne Excellentie den Gouverneur en meer dan twintig debatten over de West in de Tweede Kamer der Staten-Generaal"......

***

De verkiezing voor de Tweede Kamer is afgeloopen en nu vestigt een welwillend lezer van ons blad mijn aandacht op een advertentie in de N. R. Ct. van 4 Juli, waarbij de „verstandige kiezers" werden uitgenoodigd hun stem uit te brengen op No. 1 van lijst 3a.

Het lokmiddel?

„Voor *f* 7000.000.000.— kunnen wij de West verkoopen, dat wil zeggen het gouvernement aan de Vereenigde Staten overdragen. De bevolking van de West wil het, Amerika wil het, en als wij het ook willen, ontvangen wij *f* 7000.000.000.—.

Dat beteekent: afschaffing van de meeste belastingen, afschaffing van alle accijnzen, goedkoop leven, meer welvaart.

De eenige candidaat, die dit idee propageert is Göbel."

De kiezers zijn niet „verstandig" geweest. Waarom is het „Comité ter bevordering van den verkoop van de West" ook niet zoo snugger geweest een fotografische reproductie te publiceeren van het aanbod van de Vereenigde Staten?

Curaçao.

Sisalcultuur en autonomie.

We herinneren aan hetgeen wij in ons blad van 6 October 1921 ontleenden aan de M. v. T. op eene „wenschelijkheidsbegrooting", waarbij werd voorgesteld voor *f* 50.000.—, als eerste van drie gelijke termijnen, opnieuw deel te nemen in het aandeelenkapitaal van de „Cultuur-maatschappij der Nederlandsche Antillen."

Op grond van het in die memorie meegedeelde, had de Minister van Koloniën een desbetreffend voorstel in gunstige overweging genomen en de waarnemende Gouverneur verklaarde zich met de motieven daartoe te kunnen vereenigen. Het V. V. (K. W. 27 Oct. '21) was ongunstig en dat niet alleen op de o.i. verwerpelijke „principiëele" redeneering van de meerderheid der leden, dat „men geen geldelijken steun (moet) verleenen aan maatschappijen, die hun zetel in het buitenland hebben, ook niet in Nederland." Opnieuw kwam een aandrang tot „gunstige overweging" van wege het Gouvernement, maar de K. R. verwierp het voorstel met 8 stemmen tegen 1. Men leze de beraadslaging in het K. W. van 1 Dec. 1921 en de aanbeveling van den bestuursgemachtigde.

Sedert hoorden wij niets meer van de zaak, tot wij d.d. 19 Juni l.l. een wetsvoorstel zagen ingediend bij de Tweede Kamer tot kwijtschelding van *f* 67.500.— van de vordering der kolonie op de bovengenoemde maatschappij. Over het destijds bij den K. R. ingediende voorstel wordt nu gezegd:

„De maatschappij had om naderen geldelijken steun verzocht in den vorm van verdere deelneming tot een in termijnen te storten bedrag van *f* 152.000, in haar aandeelenkapitaal boven het door de kolonie Curaçao op dien voet reeds verstrekt bedrag van *f* 100.000 en de tevoren aan de maatschappij verleende voorschotten tot een gezamenlijk beloop van *f* 75.000. Hoewel de uitkomsten van het bedrijf, welke men zich voorgesteld had met behulp van den verleenden steun te bereiken, geenszins aan de verwachting hebben beantwoord en de verleening van verderen steun derhalve risquant mocht worden geacht, heeft de minister, met het oog op de groote beteekenis van instandhouding van het bedrijf der onderneming, in de eerste plaats voor het eiland Et. Eustatius, waar zij gevestigd is, niettemin zich niet verantwoord geacht eene beslissing, welke op grond van de slechte uitkomsten van het bedrijf afwijzend had moeten luiden, te nemen, alvorens de koloniale begrootingswetgeving in de gelegenheid te hebben gesteld om zich daarover uit te spreken. Een daarop door den waarnemend gouverneur bij den Kolonialen Raad aanhangig gemaakt voorstel tot beschikbaarstelling van een krediet ter zake van den verzochten steun, mocht echter de instemming van het college niet verwerven. Van de negen aanwezige leden bleek slechts één lid zich met het voorstel te kunnen vereenigen; de overgroote meerderheid achtte het niet raadzaam meer fondsen aan de onderneming te verstrekken, omdat zij geen vertrouwen had in de uitkomsten van het sisalbedrijf."

Maar al zal van verderen directen steun dan niets komen, de reconstructie der N. V. zal der kolonie toch geld kosten. Behalve kwijtschelding van die *f* 67.500.— worden, wanneer 't wetsontwerp aangenomen wordt, *f* 100.000.— aandeelen à 5 pCt. verkocht aan de Statiaansche maatschappij. Afgeschreven of verloren is dan dus *f* 75.000 min *f* 7.500 en *f* 100.000 min *f* 5.000, d.i. *f* 162.500.

De eerste- en misschien in de gegeven omstandigheden voornaamste vraag is deze: waarom is hierover het gevoelen van den K. R. niet gevraagd? Met een beroep op art. 15 der Curaçaosche Comptabiliteitswet is de zaak formeel in orde, maar het had van deferentie voor de kolonie getuigd, als men de K. R. zich had laten uitspreken, al waren dan misschien wat harde woorden gevallen over het verschillend oordeel, vroeger en nu, over de *f* 150.000 aandeelen der maatschappij, die men den K. R. met aandrang aanbeval.

De kwestie van steun aan de sisalcultuur op zichzelf, staat hier principiëel buiten.

De reorganisatie der maatschappij komt hierop neer, dat de crediteuren tot voortzetting van het bedrijf fondsen verstrekken en de aandeelhouders hunne stukken tot 5 pCt. der nominale waarde doen afstempelen.

Bezuiniging.

Het is „bezuiniging", al wat de klok slaat.

Gelukkig maar!

Ook de begrooting voor 1923 staat in dat teeken. Schijnt althans in dat teeken te staan. Wie lust heeft, kijke maar eens den uitgewerkten en toelichtenden staat door:

de functiën van bode ter gouvernements-secretarie, van den K. R. en van de K. v. K. en N. zijn ter bezuiniging aan één persoon opgedragen;

ter bezuiniging van de functiën van bode van

den Voogdijraad ook opgedragen aan den bode bij het Hof van Justitie en het Kantongerecht op de benedenwindsche eilanden;

ter bezuiniging zijn de functiën van bode bij de Curaçaosche bank ook opgedragen aan den bode ter administratie van financiën en ten kantore van den Kolonialen ontvanger;

de betrekking van hoofdboschwachter op Aruba zal ter bezuiniging niet worden ingesteld;

ter bezuiniging is de vacature van brievenbesteller op St. Martin niet vervuld;

ter bezuiniging is de betrekking van brievenbesteller op St. Eustatius opgeheven;

de door de benoeming van hulp- brievenbestellers tot brievenbestellers ontstane vacatures werden ter bezuiniging niet aangevuld;

het *crediet* (!) voor vervoer van brievenmalen naar Bonaire wordt mede in verband met bezuiniging niet aangevraagd; (evenals er nu eens in 1923 niet voldoende gelegenheid bestaat om die-mails te verzenden?!)

ter bezuiniging werd het verslag van de K. v. K. en N. niet in brochurevorm uitgegeven;

mede in verband met de geboden algemeene bezuinigheid wordt de bijdrage in de kosten van het Departement van Landbouw in Suriname niet geraamd;

aan den bode bij den openbaren gezondheidsdienst is ter bezuiniging ook de functie van bode bij de gezondheidscommissie opgedragen;

in verband met de geboden bezuiniging worden de betrekkingen van machinist en van monteur samengetrokken tot die van machinist-monteur;

de ontstane vacature van ingenieur bij „Openbare Werken" werd niet aangevuld;

in verband met de geboden bezuiniging werd van het aanstellen van een derden opzichter bij „O.W." afgezien;

in verband met het streven naar bezuiniging werden slechts de allernoodzakelijkste meubelen aangeschaft.

Ziet hier de nieuwe bezuinigingen, ten deele reeds in 1921 verwezenlijkt, waarop de nieuwe begrooting zich kan beroepen. Het is meestal klein — soms erg klein-werk. Er blijkt vooral dit uit, hoe weinig er in de kolonie op kleinigheden te bezuinigen valt.

Van meer beteekenis is, dat in 1921 voor *f* 90.000 aan „nieuwe werken" voorloopig werd uitgesteld in verband met geboden bezuiniging.

Waneer wij echter in de M. v. A. op het V. V. dezer begrooting lezen, dat de Gouverneur meent, dat van een streven zijnerzijds tot bezuiniging voldoende blijkt, waar het hem gelukt is het eindcijfer der uitgaven voor 1923 ruim *f* 94.000.— lager te stellen dan voor 1922 geraamd was, dan moeten wij er toch op wijzen, dat deze „bezuiniging" geheel opweegt tegen de mindere uitgaven tot bevordering van den landbouw en ter verbetering van de veeteelt volgens het plan-Helfrich. Deze buitengewone uitgaven worden voor 1923 *f* 95.000 beneden de raming voor 1922 gesteld. Hieruit volgt dus, dat alle andere bezuinigingen wegvallen tegen hoogere uitgaven tot zelfs *f* 1000.— meer, te vermeerderen nog met *f* 30.000.— voor bij nota van wijzigingen voorgestelde „nieuwe werken".

Curaçaosche Handel-Maatschappij.

Aan het verslag over het boekjaar 1921 ontleenen wij het volgende:

De toestand van den wereldhandel was in 1921 nog steeds buitengewoon ongunstig. Hoewel sommige kantoren meer bevredigende resultaten gaven dan andere, overtroffen de verliezen en de noodzakelijke afschrijvingen op debiteuren de winsten, zoodat de exploitatie-rekening met een debetsaldo sluit. Aangezien ook in de verliezen der overzeesche vestigingen een groot deel afschrijvingen op debiteuren schuilt, moest in de eerste plaats de debiteuren-reserve opgeofferd worden. Ter dekking van het verdere verlies werd in de voorgaande jaren gevormde reserve door koersverschillen, die voor hare oorspronkelijke bestemming gelukkig niet behoefde te worden aangesproken, op de winst- en verliesrekening terug geboekt en werd de reserve voor buitengewone omstandigheden tot *f* 237.620 verminderd. Dit bedrag volstaat om de volgens de laatste gegevens bekend geworden verliezen van de La Guaira, Puerto-Cabello en Barranquilla-kantoren, waarvan het boekjaar op 30 Juni eindigt, te compenseeren.

Hoewel niet voorgesteld kan worden een dividend uit te keeren, zoo kan niettemin een balans overlegd worden met de geruststellende verklaring dat het kapitaal en de statuaire reserve onaangetast bleven, terwijl de vaste bezittingen met lage cijfers te boek staan.

Als alle teekenen niet bedriegen gaat men in de tropische landen, waar de Maatschappij het zwaartepunt harer belangen heeft, gaandeweg een economische opleving tegemoet, waarvan ook de New York, Antwerpen- en Amsterdam-kantoren den gunstigen invloed zullen ondervinden. Intensief wordt gewerkt aan de reorganisatie der overzeesche vestigingen met het doel de bedrijfsrisico's voor de toekomst in te perken. Aan de verlaging der algemeene onkosten wordt in alle kantoren de noodige aandacht besteed.

Maduro's bank.

Er hebben in de kolonie kwade geruchten geloopen over deze bank. De Directie heeft daarop een balans openbaar gemaakt, en zich bereid verklaard, alle aanvragen om terugbetaling van gelden zonder inachtneming van den opzeggingstermijn te voldoen. Groote handelszaken hebben in de pers van hun ongeschokt vertrouwen in de Bank getuigenis afgelegd. Zoo zal wel aanstonds het vertrouwen zijn weergekeerd bij wie het verloren hadden.

Prof. De Josselin de Jong.

Dr. J. P. B. de Josselin de Jong, bekend om zijne ethnografische artikelen over Curaçao, is benoemd tot buitengewoon hoogleeraar te Leiden vanwege het Leidsche Universiteitsfonds.

Auto-bus.

De nieuwe open wagen rijdt op het traject Willemstad—Scharlo, de dichte van Brionplein, Kortijnweg, Kijkduinplein en Brionweg—Morgenster. Deze laatste ritten schijnen proefritten te zijn om te zien, of deze dienst in den smaak valt. Dat zal hij zeker, als de dienst maar geregeld wordt onderhouden, zoodat men er vast op rekenen kan als op een klok. (*A. d. C.*)

Uit den Verren Vreemde.

Een israëlitisch gouverneur op audiëntie bij den paus.

Sir Herbert Samuel, hooge vertegenwoordiger van Groot-Britannië in Palestina, waar hij het „tehuis" voor de Joden te organiseeren heeft, onder tegenwerking echter van Arabieren en Christenen, bracht op de reis, die hij heen en weer naar Londen gemaakt heeft, ter bespreking van de aangelegenheden van het mandaatgebied, een bezoek aan den Paus.

Het hoofd der katholieke kerk, dat in de wijze van optreden van Engeland, een bevoorrechting van de Joden boven de Christenen in het heilige land ziet, ontving den hoogen commissaris in de bibliotheek van het vatikaan, en onderhield er zich een half uur met hem. Naar verluidt is 't tusschen Pius XI en Sir Samuel niet tot het vormen van nieuwe indrukken gekomen. De laatste heeft de verzekering herhaald en toegelicht, dat de Joden in Palestina wel een eigen positie en in eigen kring een groote mate van autonomie krijgen, maar dat dit geen afbreuk wil en mag doen aan de rechten van Christenen en Arabieren in de gemeenschap en in den eigen kring. Aan de rechten van geen godsdienst wordt iets tekort gedaan, het hoofd der katholieke kerk kon, meende hij, hieromtrent volkomen gerust wezen.

Deze verklaringen hebben echter niets kunnen veranderen in de opvattingen van den heiligen stoel, zoodat Sir Samuel, bij zijn vertrek voor Napels en Bimdisi, niet de verwachting mocht meenemen, de van deze zijde gerezen moeilijkheden vereffend te hebben.

De bey van Tunis.

Zijne Hoogheid Sidi Mohammed Nasser Bey, vorst over

Tunesië, is overleden. Was hij gedurende zijn regeering van zestien jaren een trouw aanhanger van de Fransche beschermheerschappij, juist onlangs is er een wanklank geweest, toen, tegen dat het bezoek van Millerand, den President der republiek; verwacht werd, geruchten liepen van een anti-Fransch gezinde beweging, welke haar aanhang zou hebben tot in het paleis van den Bey. Dit is toen bijtijds bijgelegd; men mag gelooven dat het maar het drijven is geweest van een kleine groep ultra-nationalisten, die van de gelegenheid wilden partij trekken om ophef voor hun zaak te maken. Juist in de dagen dat de troonsopvolging nu aan de orde kwam, had de Fransche Kamer zich bezig te houden met een paar interpellaties over deze aangelegenheid en de daarmede verbandhoudende verwijdering van eenige revolutionaire elementen uit Tunis.

Stichter van de Dynastie, waaruit de overleden vorst gesproten is, was Hoessein ben Ali, naar men zegt, zoon van een Corsikaan, die muzelman geworden zich in Algerië vestigde. Toen zijne nieuwe landgenooten in 1705 de overwinning bij Kef hadden behaald, werd hij onder de Amha's aangewezen om daar het bestuur der zaken op zich te nemen. Zoo kreeg hij 't oppergezag in Tunis in handen.

Volgens een wet van 1861 is de opvolging wel beperkt tot de afstammelingen van Hoessein, doch met dien verstande dat de oudste prins in jaren opvolgt.

Mohamed el Habib, die thans Bey is geworden, werd in 1856 geboren, hij is een volle neef van den overledene, met wien hij slechts enkele maanden in leeftijd verschilde. Hij leefde tot nu toe teruggetrokken te Daoear Ech Chott, nabij Cartago, vermoedelijk niet bedacht op de waarschijnlijkheid nog eens den troon te mogen bestijgen. Bij het bezoek van Millerand aan Tunis stond hij er op, niettegenstaande hij toen ziek was, tot den President te gaan, om getuigenis van zijn aanhankelijkheid ten opzichte van Frankrijk af te leggen.

Mesopotamië.

Voor Mesopotamië wil Groot-Britannië blijkbaar spoed maken met het geheel terugtrekken der beschermende en hulp der leidende hand. Na er aan Emir Feisoel den koningstroon van Irak bezorgd te hebben gaat 't al verder in het bevestigen van de geheele zelfstandigheid, alleen zorgt Engeland zich te waarborgen tegen inmenging van andere vreemde zijde. Als iemand geraadpleegd moet worden, moet het Engeland zijn, maar kan Irak 't zonder hulp af des te beter. Dit is het goede standpunt door een mandataris van den Volkenbond in te nemen, velen vreezen alleen dat Groot-Britannië in deze wat al te vlug er toe overgaat Irak op eigen beenen te laten staan, omdat Londen al zooveel moeilijkheden en uitgaven heeft in verschillende deelen van de wereld, dat het blijde is een lastpost minder te hebben. Heeft deze zienswijze recht van bestaan, dan zou het „te veel haast" zich later kunnen wreken.

Volgens berichten uit Bagdad zijn bijzonderheden uitgelekt aangaande het tractaat, dat tusschen Engeland en Mesopotamië wordt voorbereid. Irak zou een onafhankelijk constitutioneel land worden met een eigen leger voor grensverdediging, doch met aanspraak op militaire hulp van de zijde van Groot-Britannië, *als dit noodig mocht zijn*. In geval Irak buitenlandsche raadgevers wenscht, moet het daartoe Britten aanwijzen, terwijl eveneens een Brit zal optreden als financieel adviseur in vraagstukken als: nationale schuld, invoerrechten en andere quaesties van internationalen aard. Van het mandaat, waartegen velen in Mesopotamië blijven opponeeren, wordt in dit ontwerpverdrag niet gesproken, Engeland zou toch op de erkenning daarvan blijven aandringen. Behalve de onderhandelingen over deze aangelegenheden is er nog een bspreking gaande over een leening van twee millioen pond voor irrigatiewerken en landbouwbelangen in Irak.

Thibet aan de orde van den dag.

Wat een drukte, wat een belangstelling, kan de rustige Thibetaan zeggen, die na jaren in een eigen wereldje geleefd te hebben, dat van het overige gedeelte van de aarde niet veel hoorde en merkte, nu in eens middelpunt van buitengewone belangstelling geworden is. Drongen in de laatste jaren Europeanen al wat verder in het geheimzinnige land door, nu volgde de wereldbelangstelling generaal Bruce en zijn tochtgenooten, die in twee aan elkander sluitende expedities poogden den top van Mount Everest te bereiken. Hebben de laatste dagen ons eenige bijzonderheden gebracht omtrent het wedervaren van de kloeke bergbeklimmers bij hun mislukte poging, onder de resultaten van hun tocht was een uitbreiding van de kennis van de in het hooge bergland van Thibet wonende bevolking toch al als een der punten te vermelden, waardoor hun onderneming groote beteekenis gekregen heeft.

Zooals wij weten volbrengen onze landgenooten, de heer en mevrouw Ph. C. Visser thans een verkenningstocht door een ander gedeelte van den Himalaya.

Maar bovendien is nu een missie van Britsche Boeddhisten uit Londen vertrokken naar Lhassa. Zij staat onder leiding van dr. Macgovern. Zij hoopt toestemming te krijgen om in 't onbekende land een grondige studie te maken, niet alleen van hetgeen van 't land en 't volk als voor de hand liggend is waar te nemen, maar ook door onderzoek in de kloosterbibliotheken. Zij meent daar gegevens te kunnen vinden, die nieuw licht kunnen werpen op den oorsprong van den mensch, in elk geval rekent zij er op onthullingen te krijgen over de vroegere geschiedenis van Indië en oudnieuws op te duiken op gebied van Godsdienst en letterkunde.

Wat het tegenwoordige betreft zal zij, kan 't anders, ook voor filmopnamen zorgen. Als practisch resultaat wordt mede gedacht aan het verkrijgen van nauwer betrekking van de Thibetanen tot de overige wereld. Weer een afscheiding die vallen moet.

De onrust in Brazilië.

In Zuid-Amerika willen zelfs de groote staten de traditie der tweedracht om het presidentieel gezag in eere houden. Na berichten van onrust uit de in het binnenland gelegen republiek Paraguay, waar de regeering zich in haar zetel te Ascencion te verdedigen had tegen uit Paraguari, onder kolonel Chirifé, opgerukte troepen, kwamen tegentelegrammen uit Rio de Janeiro melding maken van een militairen opstand in de reuze-republiek Brazilië. Het verloop is kort geweest, niet veel meer dan een storm in een glas water. Daar er gisting en ontevredenheid was is het afrekenen met den verzetkern op stuk van zaken der regeering zelfs ten goede gekomen. 't Is uitgeloopen op een versterking van haar positie.

In Maart werd Arturo Bernardes tot president gekozen. De tegencandidaat dr. Nilo Peçanha had weinig minder stemmen, er werd zelfs gemompeld, dat hij bij onpartijdigheid, nauwgezet tellen de meerderheid zou hebben gehad. De gekozen verklaarde was niet gezien in militaire kringen, hij werd beschuldigd de schrijver te zijn van een voor het leger grievenden brief, al ontkende hij dit.

De antipathie van het leger uitte zich bij meer dan een gelegenheid. De leiding kwam uit de Militaire club te Rio de Janeiro, die onder het voorzitterschap stond van maarschalk Hermes da Fonseca, oud-president der republiek. Deze zond o.a. aan den militairen gezagvoerder in Pernambuco een aanschrijving om hem aan te sporen in zijn bekende tegenwerking van Bernardes.

De aanschrijving kwam ter kennis van de regeering, die daarmede de grens van haar lankmoedigheid overschreden achtte, zij beval de sluiting voor zes maanden van de Militaire club en liet da Fonseca arresteeren. Na eenige uren werd da Fonseca weer in vrijheid gesteld, onder vermaning tot meer bezadigdheid. Vermoedelijk hebben zijn aanhangers in dit optreden der regeering toch een aanwijzing van zwakheid en in de vernomen bewijzen van sympathie een aanmoediging gezien tot het doorzetten van den aanval op de regeering. Althans den 4en Juli kwam een deel van het leger in opstand.

Het garnizoen en het fort van Copacabana, ten zuiden van Rio de Janeiro, verklaarden zich tegen den nieuwen president. De regeeringsgetrouwe troepen, gesteund door de marine, hadden niet veel moeite om het fort weer te vermeesteren. Bij het weinig beteekenend verzet vond kapitein Buigs den dood.

Hermes da Fonseca, eerst gesommeerd zich binnen een week te melden, werd binnen dien tijd aangehouden en aan boord van een oorlogsschip gebracht, in afwachting van een nadere beslissing over zijn lot.

Volgens de sedert ingekomen berichten zou de rust volkomen hersteld zijn, het ontevreden gedeelte van het leger heeft ingezien geen steun te vinden bij het volk.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Dr. A. T. J. Etmans, Kromme Nieuwe Gracht 12, Utrecht, als bureaujurist;

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

J. H. Haring, Oude Vest 85a, Leiden, als administratief ambtenaar;

Mej. N. Korevaar, Prov. Ziekenhuis „Duin en Bosch", Bakkum, als verpleegster 1e klasse bij het krankzinnigenwezen;

Mej. C. W. Oudshoorn, Part. Vereeniging tot Ziekenverpleging te Dordrecht, als verpleegster 1e klasse bij de militaire hospitalen.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap).

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de wis- en natuurkunde,
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de aardrijkskunde,
Leeraren in de plant- en dierkunde,
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Twee directrices bij de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleger 1ste Klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse voor de operatiezaal.
Opzichter voor den waterstaat en de burgerlijke openbare werken (gediplomeerden).
Opzichter voor de landsgebouwen (gediplomeerden).
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor afd. locomotiefstelplaats en afd. rij- en voertuigbouw en afd. instrumentmakerij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant in vasten dienst.
Contractswerkman-ketelscheepmaker en contractswerkman-smid voor het marine-etablissement te Soerabaja.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

LEIDER SPOORWEGTELEGRAAFDIENST.

Voor den dienst der Staatsspoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een electro-technicus, bestemd om bij gebleken geschiktheid te worden belast met de leiding van den spoorweg-telegraafdienst.

De vereischten, waaraan de gegadigden moeten voldoen, zijn:

1. een leeftijd niet lager dan acht en twintig jaren en niet hooger dan vijf en dertig jaren;
2. ten minste zes jaren praktijk in de zwakstroomtechniek;
3. het getuigschrift van te zijn geslaagd in het eindexamen van de afdeeling electro-techniek van een middelbare technische school als die te Dordrecht en Mittweida, dan wel dat van te zijn geslaagd in het eindexamen der hoogere burgerscholen met vijfjarigen leergang;
4. voorts het getuigschrift van het dienstnemen voor electro-technicus bij den post- en telegraafdienst of bij een der Nederlandsche Spoorwegmaatschappijen.

De uitzending zal geschieden voor den tijd van vijf jaren, doch kan gevolgd worden door overgang in vasten dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

1. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
2. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 2250 (twee duizend tweehonderd vijftig gulden);
3. een voorloopige bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd en vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;
4. een ambtsbezoldiging van ƒ 600 (zeshonderd gulden) 's maands, ingaande met den eersten van de maand volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de werkzaamheden zal zijn aanvaard, met 2 (twee) driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands, bij gebleken geschiktheid en goede plichtsbetrachting;
5. boven de bezoldiging wordt een duurtetoeslag toegekend — welke echter naar gelang van de tijdsomstandigheden elk oogenblik voor vermindering of intrekking vatbaar is — ten bedrage van:

ƒ 150 's maands bij eene bezoldiging van ƒ 600 's maands;
ƒ 155 „ „ „ „ „ ƒ 700 „
ƒ 160 „ „ „ „ „ ƒ 800 „
en hooger;

6. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van een maand ambtsbezoldiging en duurtebijslag, welke wordt genoten als verhooging van de onder 2 bedoelde tegemoetkoming.

Gegadigden behooren hunne ongezegelde verzoekschriften zoo spoedig mogelijk te zenden aan het Departement van Koloniën, 9e afdeeling, onderafdeeling B, onder overlegging van eene korte omschrijving van genoten onderwijs, opleiding en levensloop, hunne getuigschriften, verklaring en aanbevelingsbrieven en eene omschrijving van de thans door hen verrichte werkzaamheden en eene opgave van plaats en dag van geboorte, c.q. ook van hunne echtgenoote en hunne kinderen.

Zij, die mogelijk in aanmerking komen, zullen worden opgeroepen voor persoonlijke kennismaking en ter geneeskundig onderzoek naar hunne lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Mutaties van 12 tot 19 Juli 1922.

Nieuwe leden.

G. H. Sliep, Surnumerair Indische P. T. en T., Leiden, Jan van Houtkade 16c, ƒ 5.

J. H. Haring, Adm. Ambt. B.B., Leiden, Oude Vest 85a, ƒ 5.

C. Spaan, Secretaris van „Cultura", Utrecht, Burgemeester Reigerstraat 83, ƒ 5.

Mevr. W. A. L. Ros-Vrijman, Hoofd Koloniale School voor Vrouwen en Meisjes te den Haag, de Ruyterstraat 67a, ƒ 5.

W. de Vries, onderwijzer Mulo, Tondano (res. Menado) ƒ 5.—.

J. K. H. Sax, onderwijzer Mulo, Tondano (res. Menado) ƒ 5.—.

Afschrijven.

J. J. B. Fanoy, oud-Kapitein N.-I. L., Weltevreden, Kramat 122.

N. M. C. Verwey Mejan, Insp. Landb. Ink., Weltevreden, Dep. B. B.

P. H. J. A. de Booy, Controleur B.B., Den Haag, Thomsonlaan 7.

H. de Fievez de Malines van Ginkel, Controleur B.B., Den Haag, 2e Adelheidstraat 156.

J. van der Heijden, Electricien, Den Haag, van Damstraat 14.

Gebr. Heijnen, Scheveningen, Haringkade 165.

F. S. R. J. Gravin van Randwijck geb. Jkvr. van Hogendorp, Den Haag, Kanaalstraat 16.

Mevr. G. A. Vromans, Scheveningen, Haagschestr. 87.

Mevr. H. Th. van IJseldijk-Nijland, Den Haag, Statenlaan 100.

Adresveranderingen.

J. Jongejans, Controleur B.B., van: Den Haag, Anna Paulownastraat 55, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

C. H. H. Snell, Controleur B.B., van: Den Haag, Stadhoudersplein 106, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

O. Horst, Controleur B.B., van: Den Haag, Denneweg 5, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

L. van Rij, Kap. Mag. Art. van: Den Haag, Beeklaan 31, naar: Bandoeng, D. v. O., IIIe Afd.

C. Ch. Berkholst, Ambtenaar S.S., van: Den Haag, de Heemstraat 334, naar: Weltevreden, Hoofdbureau S.S.

J. G. van Tertholen, onderwijzer 1e klasse, van: Amsterdam, 1e Helmersstraat 287 I, naar: Weltevreden, Dep. v. O. en E.

G. J. Baden, Kapitein Inf., van: Magelang, naar: Soerabaja, van Hogendorplaan 85, Koepang.

P. B. van Staten ten Brink, Kapitein Inf., van Weltevreden, oud-Gondangdija 5, naar: Bandoeng, D. v. O., IIe Afd.

D. J. Spanjaard, Kapitein N.-I. L., van: Apeldoorn, Regentesselaan 18, naar: Valkenburg, Hotel „Prins Hendrik".

M. H. Doornik, Ass.-Resident, Den Haag, van: 2de Sweelinckstr. 231, naar: Duncklerstraat 69, 1e étage.

H. R. Rookmaaker, Controleur B.B., Den Haag, van: Columbusstraat 171, naar: Elsstraat 84.

V. L. Slors, oud-Kolonel Genie, van: Haarlem, Westerhoutstraat 21, naar: Voorburg, Laan v. Nieuw Oosteinde 53, ƒ 5.—.

J. J. le Roy, Gep. Majoor N.-I. L., van, Den Haag, Jan v. Nassaustraat 114, naar: Bloemendaal, Middenduin- en Daalsche Weg 14 „Dennen Huize" (heeft contributie '22 in Den Haag voldaan).

C. Schultz, Ass.-Resident, van Padang-Pandjang, naar: Leiden, Maria Gondastraat 20, p. a. G. W. Schultz.

J. M. Giliam, Commissaris v. Politie 1e klasse van Padang, naar: Leeuwarden, Verstolkstraat.

W. F. Pieters, van Semarang, naar: Ned.-Ind. Levensverz. en Lijfrente Mij te Den Haag, Oranjestraat 13, ƒ 12.

F. B. Kroese, Luitenant Art., van: Bandoeng B. v. O., naar: Malang, Speelmanstraat 2.

F. H. ter Meulen, Luitenant Inf., van: Bandoeng D. v. O., naar: Fort de Kock, Blok 6.

J. H. Raadersma, onderwijzer Mulo, van: Solo, naar: Weltevreden, Salemba 33, paviljoen.

Mevr. wed. C. M. Laseur-Vielars, Den Haag, van: Obrechtstraat 86, naar: Obrechtstraat 592.

P. Maas, van: Middelburg, Kousteensche Dijk P. 5, naar: Landkolonie „De Groote Batelaar" te Lunteren.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

d. **Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.04.

e. **„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo.
Prijs: **f 1.50.**

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

☞ **Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.**

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in Moderne Talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.

